

Emmaus felé...

TARTALOM:

Frommel Emil: Töltsd bé szíveinket	121
Kádár Gyula: Sok az aratnivaló	123
Bakó József: Én csak út maradok (vers)	127
Két előadás. I. Barth-ról	128
II. A szociális válság	129
Farkas Zoltán: Az ember és a gép	131
—s —n: Külföldről	133
<small>(Oroszország: A pietletka és az óragyár. A nő helyzete. Württemberg: Bruder Dávid.)</small>	
Oravala Ágost: Parasztproféta (Regény)	
Fordította: br. Podmaniczky Pál (VII)	136
Krónika	150
Könyv, folyóirat	151
Theologus élet.	

EMIMIAUIS FELÉ...

EVANGELIKUS FOLYÓIRAT.

Szerkesztik: *Jakus Imre, Kádár Gyula, Keken András, Urbán Ernő*
ev. hittudományi hallgatók.

Megjelenik havonta egyszer, július és augusztus kivételével.

Előfizetési ár: Egész évre P 5—, fél évre P 2 50.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Sopron, Ev. Theol. Otthon.

Kéziratokat a szerkesztőség címére kérünk. (Kéziratokat nem adunk vissza.)

Klotildligeti konferenciák: Evangelizáló konferencia felnőttek részére jún. 24—26. — Tanítókonferencia júl. 6—8. — Leánykonferencia aug. 17—19. — Fiúkonferencia aug. 20—22. — Lelkész- és theológuskonferenciák aug. 24—29. Közelebbi felvilágosítást ad: „Fébé” Diakonissza Anyaház (Budapest, I. Hidegkúti-út 123/a).

Kiadóhivatali közlemények:

Az előfizetési díjat beküldték: 10—10 P.: Bakay P. Apostag, D. br. Prónay D. Acsa, D. Payr S., Hanzmann K. Sopron. 7 50 P.: ifj. Jánossy L. Komárom. 6 P.: Schulek T. Bp., Abaffy Gy. Monor. 5—5 P.: Csuka B., Salzmann O., Horváth O. Nagykanizsa, Kován Murányi Gy. Kecskemét, Farkas Gy. Sopronnémeti, Ev. Leányegylet Salgótarján, Tóth E. Beled, Szennovitz D. Felsőgalla, dr. Streicher A. Mátészalka, dr. Tóth Zs. Pécs, Marcsek J., dr. Placskó L., Moravcsik S. Ózd, dr. Böhm K. Szombathely, Pálmay L. Börcs, Stauffer V. Répcelak, Fliegenschnee Gy., Várallyay I. Sopron, dr. Szigethy L., Herrmann M., Selmeczy M. Bp., Szabó I. Győr, Móhr J. Kőszeg, Magyar G. Szák, Jezsenszky Gy. Csömör, v. Balogh E., Mes-

terházy E. Nagygeresd, Mátyás B. Kolozsvár, Bancsó A. Budafok, Haniffel S. Sárszentmiklós, Drenyovszky I. Kispeszt, Krecsák J. Nyíregyháza, Lágler B. Porrogszentkirály, Szíkszay Z. Sátoraljaújhely, Sztolár M. Luczfalva, Petró E. Szeged, Szlany P. Békéscsaba.

4 50 P.: Molnár K. Bonyhád.

3 P.: Kótsch L. Mezőberény.

2 60 P.: Dénes J. Nagykanizsa.

3 50 P.: Ittész Zs. Kaposvár, Tinnschmidt S. Majos, Kermeszky E. Bp., Fuchs J., Gindlicsalád, Papp K.-né Püspökladány, Nagy V. és Gállits I. Győr, Vincze L. Szergény.

2 40 P.: Berger L. Dombóvár.

1 20 P.: özv. Edvy S.-né Edve.

Kiadóhivatalunkban kapható:

Dr. Luther Márton: Nagy Káté. Ára 1 50 P. (Előfizetőknek 1 20 P.)

Az Ágostai Hitvallás. Fordította D. Dr. Pröhle Károly. Ára 1 10 P.

Lic. dr. Karner Károly: A felekezetek Magyarországon a statisztika megvilágításában. Ára 3 50 P.

Lic. dr. Karner Károly: A saecularismus és a lelkesi munka. Ára 60 fillér.

Az árak a pénz előzetes beküldése mellett s bérmentes küldéssel értendők.

Nagyon kérjük előfizetőinket a f. évi előfizetési díj — s az esetleges hátrálékok — **sürgős** beküldésére.

E M M A U S F E L É . . .

TÖLTSD BÉ SZÍVEINKET!

És adok néktek új szívet és új lelket adok belétek, és elveszem a kőszívet testetekből és adok néktek hússzívet. És az én lelkemet adom belétek. Ezékiel 36: 26—27.

IGEN, ez az a felséges operáció, amelyik minden emberi műtökés számára lehetetlen! Ez az, ami a legmélyebbre hatol le — a szívedig. Amely a legmagasabb régióig röpít fel — a teljes megújulásig. Ez az a velőkgig hasító fájdalom, amely a legboldogságosabb — *csoda*.

«A kőszívű ember» nem mese, nem Jókai-regény. Nem. Az én vagyok és te vagy. Mi. És a kő az kő marad, mégha drágakő is a neve, még ha ezer síma lapocska van is rácsiszolva, még ha ezer színben tündöklök is. És a szívet sem lehet kioperálni, se megoperálni. Ott csütörtököt mond a világhírű specialisták minden tudománya. S így van ez a «kőszívvel» is, a «bemocskolt szívvel» is. Dávid király se tudott mást tenni, csak felnyögni a kínok között: *Tiszta szívet teremts bennem!* Szabdalni, varrni, foltozni, tisztogatni, nem, azt nem lehet. Ha így próbálsz, mindig rosszabb leszel. Teremteni lehet azt csak, *újjáteremteni!*

Ez pedig nem történhetik a nélkül, hogy a régi, a kő, össze ne zúzódjék, porrá ne törettessék. Hogy *hogyan?* Azt csak bízd reá a mennyei Orvosodra! Ő tudja, *hogyan és hol* ejti reád Igéjének sziklazúzó pörölyét. Titkos kamrában-e, mikor egyedül vagy a Bibliáddal; vagy egy csendes, meghitt beszélgetésben tárja fel a Lélek keze a szíved ajtaját, mint a bíboráros Lidiának; vagy földrengés dönti hatalomba mindenedet és a kétségbeesés partjáról ránt vissza a mentő kiáltás valami földöntúli örvendezésbe, mint a filippii börtönört — azt Ő tudja. *De egyszer el kell jönnie!* A Lélek nem dolgozik sablonokkal, patrónokkal, mint akik csak «átfestenek» valamit, de biztos «terve» van, mint aki egészen újat épít. S a kezdet mindig rejtett. Mikor egy nagy gödröt ásnak valahol, az építészen kívül talán senki se sejtji, hogy ott egy «új épület» alapjait fogják lerakni.

Ha a szívek lángholnak, megvilágosodik a szem is. Ha a szívben már ott tüzel a pünkösdi lángnyelv, akkor felnyílik a szem is, az értelem is az Isten lelkének dolgaira. (I. Kor. 2: 10—16.) Megjő a «*gnózis*», az isteni megismerés. Ha Krisztus *keresztje* előtted már nem üres frázis, nem értelmetlenség és ostobaság, hanem mindened: megmentőd, erőd, életető forrásod, akkor «nem test és vér jelentette ezt meg néked» (Mt. 16: 17.), hanem az Úr Szent Lelke. Ha megnyílik előtted az *imádság* csodálatos kincses barlangja, ha már nem úgy lépsz be oda, mint a köteleesség vagy megszokás rabszolgája, hanem boldogan sietsz, mint a kisgyermek az édesatyjához s szíved teljességéből jó az ajkadra!

«Abbá», Atyám és ki tudod «önteni» a szívedet a meghallgattatás bizonyosságával s egy hálaének újjongásával, mint Anna a silói templom homályában, — akkor a Lélek már bizonyára bizonyoságot is tett benned a te lelkeddel együtt, hogy Isten gyermeke vagy. Ha az *Isten ígéje* lett mindennapi kenyered, ha nélküle már élni se tudsz, ha ez büntet, fenyít és tör össze, de ez emel is fel, vigasztal meg, bátorít fel, és tölt el boldog örömmel minden nap, ha a lelkiismereted olyanná lett, mint egy ragyogó tükör, amelyen a legkisebb lehellet is homályt okoz s amelyet az el nem bír hordozni, — akkor mondom neked: az Úr Lelke benned lakozik. Ha aggodás és gyötörő gond helyett megzavarhatatlan belső békeség, ha állandó panaszszó, jajgatás helyett állandó öröm, ha lustálkodás, henyélés helyett munka és küzdelem, ha gyűlölködés, irigykedés helyett a szeretet, és a reménytelen pesszimizmus helyett bátorság és boldog reménység fészül a szívedben, — akkor mondom neked: az Úr Lelke munkálkodik benned, mert hiszen *«nem félelemnek lelkét adott nekünk az Isten; hanem erőnek és szeretetnek és jőzanságnak lelkét»*. (II. Tim. 1: 7.)

Kedves Testvérem, most a pünkösdi Lélek ünnepe előtt vizsgálj meg a *szívedet*, volt-e már valaha igazán pünkösdsje? A «kegyelmi ajándékok» (I. Kor. 12: 4—11.) közül talán egyet se találsz meg benne, de a «kegyelem ajándéka» az elhívó, megvilágosító, megszentelő és megtartó Szent Lélek belé szállhat, ha kéred, hiszen az Úr megígérte, hogy az *Ő Lelkét* adja belénk és pedig örömmel, ha kérjük. (Lukács 11: 13.) Akkor megindulhat benne is a szüretre érés áldott folyamata s teremheti az «igaz megtérés», a *Lélek* gyümölcseit: szeretetet, örömet, békességet, béketürelést, szívességet, jóságot, hűséget, szelidséget, mértékletességet. Sőt új forrássá lehet, amelyből «élő víznek folyamai» ömlenek elő. — Akarod-e ezt? Kiáltsunk, zengjünk akkor együtt:

«Jövel Szent Lélek Uristen,
Töltsd bé *szívünket* bőven!»

(Szabadon fordította: **Farkas Zoltán**)

Nagyobb dolog az, hogy az Isten benned van, mint hogy te az Istenben vagy. Mert mindnyájan „őbenne élünk, mozgunk és vagyunk”, de ezáltal még senki sem üdvözü. Üdvözülni csak akkor üdvözülsz, ha az Isten van benned. Ezt eszközli a Szent Lélek. Eckerhardt.

SOK AZ ARATNIVALÓ.

NAGYON jó volna cikkekben részletezni, leszögezni és a köz-
tudatban nyilvánvalóvá tenni, hogy milyen feladatok vár-
nak a jelenben és a jövőben a magyar evangélikus egy-
házra. Ha a kötelességek, az evangélium kötelezései mindig, min-
den egyháztág előtt felsorakoznának és a szemünkbe merednének
és vádolnának és megindítanának stagnálásunkból, sok minden
másképp lehetne. Így többek között nem beszélénk sokszor olyan
aggodalmaskodással a theologus «túltermelésről».

Az «Emmaus felé...» január-februári számában egyik fiatal
lelkésztestvérünk foglalkozik ezzel a kérdéssel. A túltermelés szót
ő is idézőjelbe teszi s így körülbelül néki is az a véleménye, hogy
tulajdonképpen nincs theologus «túltermelés». A megoldást úgy
gondolja, hogy a theologusok egy része egy ötödik év alatt sze-
rezen tanítói oklevelet s menjen el lelkész-tanítónak a szórvá-
nyokba. S ezzel a szórványgondozás súlyos problémáját is elin-
tézettnek látja. Nagy örömünkre szolgálhatnak komoly lélekből
fakadó sorai. Annál is inkább, mert apadó egyházunknak ezen
fogyó, szétomló Helgolandjairól vajmi kevés szó esik és késik a
határozott cselekedet is. De a theologusok szaporodásának és a
szórványoknak a kérdésében nem gondolom az egyedüli kiútnak
a lelkész-tanítói állások megszervezését. Hogy most több a theo-
logus, mint a háború utáni néhány évben, ez a körülmény csak
akkor probléma, ha egyháztágok és theologusok a helyzetet, az
egyház munkáját külsőségesen, az emberi számítások síkjában
nézik. Egészen mélyre kell mennünk.

Vessünk előbb egy futó pillantást a másik két egyház lelkészi
utánpótlására. A reformátusok létrehozták már a lelkésztanító-
ságot, egyelőre azonban nem tudjuk milyen sikerrel. E mellett azon-
ban kurzusokat tartott a pesti református theologia elemiiskolai
hitoktatónők képzésére. Az ugyanis kétségtelen tény, hogy a nők
sokkal jobban, eredményesebben nevelnek kis gyermekeket, mint
a férfiak. Még érdekesebb a katolikus helyzet. A magyar katho-

licizmus ugyanis paphiányról panaszkodik. A Magyar Kultura f. évi 7. számában egy cikk a paphiány mellett is 500 lelkes gyülekezeteket kíván a városokban, azután papokat «a hitvédelem, szociális lelkéspásztori feladatok, a karitasz, a munkásifjúság, a levante-mozgalom körül». És mivel a cikkíró úgylátszik nem reméli a klérusnak ily arányú megnövekedését, azért határozott hangon azt ajánlja, hogy a tanító szerzetesek adják át helyüket világi katolikusoknak s ők is menjenek a nép közé lelkipásztorokodni. Nagyon érdekes volna felkutatni a katolikus paphiány és a protestáns theologus-létszám növekedésének okait. A katolikus helyzetet nehéz egy kicsit megmagyarázni, mert a katolikus papok anyagi viszonyai egyáltalában nem mondhatók rosszaknak s a plébánia élete anyagiak tekintetében egy csöppet sem lehet riasztó a pályaválasztók előtt. A másik oldalon pedig azt sem mondhatjuk, hogy a római egyház nem tud ma ifjaira hatást gyakorolni. A protestáns egyházaknál kétségtelennek látszik, hogy a lelkesi pályára, hivatásra igyekezőkben sokszor tudatalatt vagy tudatosan az elhatározás egyik fontos tényezője az általános gazdasági bizonytalanság, kilátástalanság. (Természetesen Isten keze az ilyen számítást kivetheti a szív középpontjából és meg is szüntetheti.) De legbiztosabb oka a theologus szaporodásnak az az örvendeztető és biztató lelki ébredés, amely a közelmúltban végig hullámszórt közöttünk. Ma sokkal többen vannak theologusok, akiknek a szívét erősen szorongatja a vágy: Krisztust szolgálni. Soknak már középiskolás korában hatalmasan és gyönyörűségesen beleszólt az Ige az életébe és a Krisztus foglya lett. Ez a tudatos vagy tudatalatti hivatásérzet és hivatástudat nem baj, ha felszaporítja az ifjú Timótheusokat. A komoly hivatásvállalás útlevél az Isten országának munkaterületére. Egészséges fejlődést, erőgyűjtést eredményez az ilyen theologus «túltermelés», mert igaz Prohászka felismerése: a különb egyház különb papság s a különb papság lelkibb papság.

Egyházunknak egészen missziói egyháznak kell lennie. Hogy ha a missziói szempont érvényesül az egyház minden munkájában, akkor nem fogunk hamar megelégedetten babérokon pihenni, hanem állandóan szükségét érezzük új munkaerők beállításának vagy munkaágak fejlesztésének. A protestáns theologus «túltermelés» azt jelenti, hogy eljött az idő, amikor a magyar evangéliumi kereszténység munkamezejét tágítani, növelni kell, amikor a meglévő keretekben újult erővel kell az életnek lüktetnie és amikor régi és új feladatok végzésére új szerveket is kell létesíteni. A lelkek világháborújának a frontján sok őrhely várja a maga theologusát. Csak ne legyünk ebben a harcban szűklátókörűek és szűkkeblűek. Ha

felemeljük a szemünket és körültekintünk, könnyen meggyőződhetünk arról, hogy «sok az aratnivaló, de a munkás kevés». A folyó munkának nagyon sok részletét lehetne és kellene vizsgálni a tökéletesítés szempontjából; most itt csak egy pár kézenfekvő dolgot ragadunk ki. Lehetetlen például, hogy még sokáig legyenek 800—1000 lelkes filiák, ahol a lelkész nem tart minden vasárnap istentiszteletet. Ez igazságtalan helyzet és nagyon veszélyezteti egyházunk jövőjét. Lehetetlen az, hogy nagy gyülekezeteinkben több ezer hívő jusson egy lelkészre. Sok helyen nem lehet csodálkozni az állapotokon, mikor a lelkész a kényszerhelyzet folytán rövid idő alatt mechanikusan és felületesen dolgozik s egyáltalában nem folytat lekipásztorkodást. Ha tisztán és határozottan hirdetjük az evangéliumot s gyülekezeteink lelki igénye megnövekszik, akkor a helyes megoldást nem akaszthatja meg a pénzkérdés. Nem volna szabad a pénzihiány miatt a missziói lelkészeknek is hiányozniok. Vagy legyenek a szórványok gondozására utazó es-perességi segédlelkészek. Lehetnének kerületenként lelkészek az ifjúság, a munkásság, a földműves nép, az intelligencia evangélizálására. Rendszeresíteni kellene a gyülekezetekben az átfogó, éb-resztő, evangelizáló napokat. A modern sajtó minden irányban való kiépítése, keresztyén tartalommal való kiépítése is embereket hív. Sok megoldási lehetőség, munkaalkalom kínálkozik, csak ne várjuk mindig az államsegélyt. Azután el kell mennünk az evangélium üzenetével a világ minden tájára szétszóródott szegény magyarokhoz. Maradjunk egyek a Krisztusban. Jó pár komoly, magyar evangélikus igehirdetőre volna szükség az Egyesült Államokban, Kanadában, Délamerikában és állandóan kellene istentiszteletet tartanunk Bécsben, Párizsban, Berlinben, Bukarestben. Végül egészen bizonyos, hogy a Szentlélek fog magyar evangélikus lelkészeket a külmisszióba is irányítani. Egyesek majd megmáshatatlannul kötelességnek, édes kényszernek érzik, hogy a mohamedán világban ragyogtassák az Ige fényét, mások pedig tusakodó, kereső zsidókat fognak a Messiáshoz vezetni. Legvégül megemlítem, hogy újra és újra éljen, lobogjon és hasson mibennünk az a reménység, hogy a magyar protestantizmus, a magyar evangélikusság arányszáma, tábora növekedni fog, mihelyt egy erőteljes, ébresztő, egyszóval igazán evangéliumi levegő járja keresztül-kasul a magyar élet minden szakaszát, mihelyt a Szentlélek jobban felhasználhat bennünket. Szilárd meggyőződés, hogy ezek a dolgok nem talajtalan légváarak és nem csábító, de levegőben lógó illúziók, hanem Isten országának távlatai, rejtett, de való-ságos lehetőségei. És ezzel nem gondolom, hogy egy emberfölsleg

vagy nívómaradék valahogy így vezetődjek le, mert a legúttörőbb, legáldozatosabb és legcsendesebb munkához a lelkeszgarda legjobbjaiból verbuválódnak a vállalkozók.

Tehát: «Sok az aratnivaló és a munkás kevés.» Jőjjenek az evangélikus magyar fiúk a Krisztus keresztjéhez kegyelemmel meg-
telni és az Úr szőlőjébe munkálkodni, mert a siralmas magyar
ugar várja a magvetőket, a mártirokat.

Kádár Gyula.

Ha nincs szél, lógnak a vitorlák, vesztegel a hajó. De ha megjő a szél, örült a hajóskapitány, ha ki nem feszíti a vitorlát, mert hiszen a nélkül a legpompásabb szélben is ott vesztegelhet egyhelyben vagy vándorozhat nagy kinnal. A te szived vitorlája feszítve várja-e mindennapi könyörgésben a pünkösdi Lélek zúgását?

*

A Lélek jő és zörget. Hol gyöngébben, hol erősebben. Ember vigyázz! Nyisd ki a szived ajtaját rögtön, mert arra találsz az Isten Igéjében sok ígéretet, hogy a felnyitott szívedbe betér, de arról, hogy oda, ahonnét érzéketlenül és szeretetlenül elutasították, egész bizonyosan vissza fog térni mégégszer, arról egy szót se szól az Irás.

*

Ugyanaz a szél, amely az Óceánt ádáztombolásba tudja korbácsolni, csöndes nyugalomba is tudja ringatni. Ugyanaz a Szent Lélek, amelyik a bűneiben alvó embert felveri és a lelkiismeret kinjainak poklába kergeti, ki is tudja onnét hozni s eltölteni égi békességgel, mennyei nyugalommal.

* * *

A keresztet a vállra, a markot az ekeszarvára, s akkor bátran előre!
Dryander.

*

Nekem csak egy a kívánságom, hogy Isten akaratát betöltssem, s csak egytől félek, hogy ebből valamit el ne mulasszak. Tolsztoj.

*

Ha megnyitod a szived, az Úr betér rajta. Légy az Ő birodalma, mert Ő a királyod akar lenni. A. Silesius.

*

Aki a mennyet nem hordozza magában, az odaát se fogja megelni. A. Linke.

ÉN CSAK ÚT MARADOK.

*Hajszás, nagy napok robotja vár még.
Sötét péntek, gyötrelmes torna.
De mögöttük fényes torony látszik
Örök zászlókkal föllobogóva.
Micsoda pompa!*

*Az ablakából szívüket rázó,
Istenné szépült emberek hívnak.
Már megyek bátran, feszülő innal,
Lápokon által. A torony izgat
S megyek, mert hívnak.*

*Boldog kapuját ha elérhetem,
Meg sem pihenek, csak visszahajlok
Nyomorból nőtt, harcos, büszke ivvel
Azokhoz, kiket a túlsó part fog
Én visszahajlok.*

*Mert karfátlan, különös hid leszek.
Sorsom ragyog rá, mint viharfáklya,
És a szívem lesz az őrszem rajta,
Hogy le ne bukjon senki a sárba:
De fájna, fájna!*

*És aki rámlép megtanul majdan
Döbbenni, bizni, fájni, ujjongni
És megérti ives, új életem
Miért sóhajtja, kiáltja folyton:
De szép a tornyon!*

*Haj! hidnak lenni nagyszerű végzet.
Tudni: aki rajtam a toronyba jut,
Föllelheti magát száz alakban
S multját künn hagyhatja mint sarut — — —
Én pedig csak út maradok, csak út.*

BAKÓ JÓZSEF.

KÉT ELŐADÁS.

I. BARTH-RÓL.*)

SZELLEMI életünk válsága a protestáns teológiára is kiterjed. A korválság hatását dr. Barth Károly bonni egyetemi tanár ma annyit emlegetett dialektikus-theológiája tükrözteti a legélénkebben s ez látott hozzá leghatalmasabban a válság megoldásához is. Az 1918-ban kiadott Római levél-kommentárral kezdődött. Elsősorban az *Ige teológiája* akar lenni, mint Althaus, s magyar ismertetői (Tavaszy, Gáncs) — és maga Barth is — megállapítják. Dogmatikája szinte az igehirdetés tudománya. A gyakorlati igehirdetés feladatainak igyekszik főleg szolgálni, nagy hatása a lelkészekre innen ered. — *Theológiája* belső fejlődés szempontjából *Isten-fogalmának a függvénye; ez a végső alapja teológiájának!* — Tiltakozik az alanyi vallásos élményből való kiindulás ellen a teológiában, holott ez nála is annyira megvan, hogy élményszerű Isten-hite nélkül teológiáját meg se érthetnénk. (Theológiai őseiül Kirkegaard-t, Luthert, Kálvint, Pál apostolt és Jeremiást nevezi meg, — de ott van ezek közt Platon, Kant, a marburgi újplatonisták s Hegel is.) Zordon, titokzatos fenség perzselő fényében jelenik meg néki Isten. Dialektikus módszere Isten szuverénitását, az Istenfogalom abszolút transcendentitását igyekszik kidomborítani.

Isten s világ, Isten s ember, örökkévalóság s idő kiélezett ellentéteiből következik, hogy *Isten* minden megnyilatkozása ítéletet jelent mindenre, ami pusztán *emberi*, időbeli, e világi (akár a kultura vagy a keresztyénség is), ha az ember maga alkotja. Innen ered nála a kultura s a keresztyénség erős kritikája. Szigorúan tárja fel az önámításokat, melyekkel az ember — még vallásosságából is spanyolfalat készítve — az élő Isten háta mögé igyekszik bújni. A kultura válsága az élő Isten igaz ítélete. Vesztébe rohan az ember! — *Isten s a világ* ellentéte magyarázza nála azt a sajátos helyzetet és jelentőséget, melyet teológiájában az Ige foglal el. Az ellentétet csak az Ige hidalhatja át, amely szigorúan ítél, de kinyilvánítja a kegyelmet is. Ez az Ige: Krisztus, kire Lutherre emlékeztető nagy súly esik. De Krisztus történeti megjelenésének realitását, egységét is fenyegeti az *örökkévalóság s az idő* ellentéte s christológiája ezzel Kálvinhoz kerül közelebb. Nem is annyira Krisztus, mint az Ige (das Wort) áll előtérben, amely merőlegesen esik alá a világba; ez isteni közvetlenség mellett minden közvetítés elhomályosul. A szó szerinti ihletés (verbalis inspiratio) fogalmával ezért rokonszenvezik annyira a Bibliában, s az ó- és újszövetséget ezért helyezi egy vonalra. Krisztus történeti személyisége s hatása így az említett dialektikus ellentét alatt marad. — *A hit sem lehet nyugodt bizonyosság szerinte*, az «igen» és a «nem» dialektikus ellentéte között a kard élén jár az. Sohse «haben», nem bizonyosság, hanem csak üresség, lelki űr (Hohlraum), amely csupán áhítozik Isten kegyelmére. *Inkább túlvilági, eschatológiai remény, mint Isten gyermekeinek boldog birtoka.* A pozitív életalakításnak és a kulturának erkölcsi indítékai nála nem annyira a hitből, mint a föltétlen Istenakarat iránti engedelmességből indulnak ki s a dialektika itt is kérdéssé tesz mindent! S Barth tudja, hogy e teológiája kálvini és ótestamentomias a pre-

*) D. Dr. Pröhle Károly soproni theol. konferenciai előadásának vázlata.

desztináció és sajátyszerű ótestamentomias hit-fogalma (Isten-várás s nem Krisztusban való bizalom) miatt.

Nagy hatásának lehetőségét belső tartalma mellett a kor hangulata és szükséglete adta meg. Theológiája alkalmas arra, hogy az egyházat és kereszténységet figyelmeztesse végső feltételeire. S ez nagy érdeme. Sok igazságot érvényesített azonban már régen a pozitív theologia (Cremer, Kähler, Schlatter, Schaefer, Ihmels, stb.) azokból, melyeket ő most elősorol. Az a pozitív theologia, mely eddig is az Igéből élt, kevésbbé érzi Barth-tal szemben az újraépülés szükségét. E pozitív theológiában csak felrészít a hatása, *de a régi liberális és a közvetítő theologia már gyökeres revízióra kényszerültek s a pozitív theológiához sokat közeledtek.* A régi határvonalak így jórészt eltűntek s új munkaközösségek keletkeztek. *Ráeszméltette a protestáns theológiát hatalmas felelősségére.* Nagy érdeme ez Barhtnak!

Alkalmas lehet-e ez azonban a maga egészében arra, hogy megadja a válságból kivezető utat? — *Nem!* — S ez nem «korlátolt» «orthodox» elfogultság. Nem azért helytelenítünk valamit, mert kálvini; nem kicsinyes felekezetieskedés ez. — *Theológiájának nyugtalanító, kritikai elemeivel közel sincs összhangban annak építő oldala.* A lelket — mint óraingát — az «igen» és a «nem» ellentétei közt hányja ide és oda. Az ember ezt állandóan ki sem bírhatja. Nem lehet ez szilárd alap pozitív erkölcsi és kulturális élet építéséhez. A scholastikának s Aquinói Tamásnak a hatása is látszik rajta. Sajnosan elevenít föl régi, idejétmúlt ellentéteket is lutheranizmus és kálvinizmus között.

Fejlődését lezártnak még nem lehet tekinteni, végleges ítéletet nem lehet mondani, de annyi bizonyos, hogy a scholastikus-dialektikus polemia felelevenítésével nem tett jó hatást a protestantizmusra. Az ő hatására duzzadó kálvinista önrzert a protestáns egyetértést nehezíti.

Ha valóban ki akarunk bontakozni a válságból, az alapvetésnél minden dialektikát félre kell tenni s a legegyszerűbb ember előtt is eleven pozitívumot kell nyújtani. S ilyen nem kereshetünk csak a Krisztus evangéliumában. A válságból való kibontakozás csak ezen az úton lehetséges. Abécé egyszerűségű belátás ez. De nem elég ez csak «tanítás»-nak, hanem életünk legmélyebb megvizsgálása alapján, mélységesen megrendült lélekkel jussunk el erre. A theologia legnagyobb feladata ma ennek a tudatosítása!

II. A SZOCIÁLIS VÁLSÁG.)*

ÉRTEELMI erővel nem fogható meg teljesen a szociális válság, mert az élet válsága, s mert a válság megállapításába nem csak az értelem, de az azon kívüli irracionális funkciók is belejátszanak. Saját intuíciónk mélyéből fakadó értékeléssel kell megállapítanunk, — aminél persze nem lehet kikapcsolni az értelmet. Nem lehet ezt subjectivismusként elítélni!

Rousseau szerint elég volna egy jó társadalmi szerződés s annak a betartása, s nem lenne válság. A szociális élet azonban nem a polgári törvénykezés kereteiben folyik le. A fejlődési elmélet, evolucionista felfogás is sekélyes, s ellentéte, a fejlődés tagadása, a katasztrófának morális felelősségérzet nélküli várása szintén. Önkényes optimizmusra vagy pesszimizmusra vívó elgondolások ezek. A transcendentális, metafizikai tényezőkkel egyik se számol. Nem számolnak az emberrel, aki a szívéből merít indítékot. (Az öröm, bánat, szeretet, irígység, stb. hatalmas szociális indítékok.) — Nem tesznek mást, mint

*) Németh Károly esperes theologiai konferenciái előadásának vázlata.

elméletük hálóját terítik rá az életre. Egyoldalúak, elfogultak, — amíg csak helyes anthropológiához nem jutnak.

A szociális élet az ember élete, a szociális válság az ember válsága. Szociális lény az ember. A szociális élet mozgató erői az emberi, egyéni, lelki élet területén erednek. A szociális válságot az ember életében (mint egyén életében) meglévő erők idézik elő. Az önzés az, ami bomlaszt! Termelés-csökkenéssel vagy növeléssel, stb. nem lehet elintézni a válságot, legfellebbebb késleltetni vagy siettetni, mert az alap-ok az emberben van.

A család válsága sem érthető meg szociális ismeret nélkül. Nem munkaközösség már a család, mert a nyomorúság vagy a gazdagság széttépi. S ezt alapjában véve a technika vívmányaiból való haszonnyerés vágya okozta; mert a munkásnyomor s a felhalmozott dúsgazdagság innen ered, a termelő erők felelőtlen kiuzsorázásából. A tőke számára nem csináltak törvényt. Virágozik az állam, ha uralkodik a tőke, — gondolták. Az bizonyos, hogy a tőkésök lelkiismeretessége mellett a munkások helyzete csak javult, — s nem rosszabbodott volna. De nem így történt. S az egyház belenyugodott abba, hogy a világ gonosz, de a másik világon másként lesz. Ez volt a legkényelmesebb!

Válság ott van, ahol valami érték veszedelemben van s a veszély nagy. Szociális veszedelem: veszendő szociális értékeket jelent. S ez nem a civilisatiót fenyegeti közvetlenül, sem a termelést, hanem a családot. Egyre lazulnak a családi élet kötelékei s mindinkább az állam foglalja el a család helyét.

A válságról mindenki beszél. Termelés, militarizmus, túltengő nacionalizmus, tömegnyomor, stb. veszedelméről szólnak, de mindenki a másikban látja a hibát. Önző vészkiáltások ezek. Az egyház se foghatja fel *minden* értéke vesztését szociális válságnak. —

Helyes szociológia nincs helyes anthropologia nélkül. Mégis elfelejtik, hogy az ember nem csak kenyérrel él. A ma szociális válságának a mélysége abban van, hogy a materiális civilizáció spirituális talaja meg van mérgezve és ellentétbe is jutott a spirituális alappal. Nem az a szociális válság, hogy a termelés kinek a kezén van, de az, ha a személyes spirituális élet lehetősége elvész. A bolsevizmus ezért veszedelmes! A keresztyén vallás feladata: rámutatni az ember szellemi részére. S a lélek oldalán: a bűnösség és üdvösség áthidalója a megváltás, amelyet be kell állítani a történelembe, a társadalomba. De a szociális válságban mint lehet aktív szerepe a megváltás hitének? Hiszen ez az egyénre koncentráliódik s mert «polgárságunk a mennyben van», az akarat-erőt oda tereli. Am a keresztyénség a leghatalmasabb közösségalkotó erő s a szociális munka terén a legaktívabb embertípust adja. A keresztyénségnek épen az ad átütő erőt, hogy a testi erőt a spiritualisba tudta beilleszteni a megváltás útján. A transcendentális keresztyénség tanítja az Ige testté lételét s a test föltámadását. Nem kárhoztatja a testet, az anyagot, sőt többre értékeli mint a materializmus, mert a megváltás alapján hiszi a romolhatatlanság felöltését. A materializmus nem ismeri a testet, nem tudja mi az, mikor Isten szeretetből testet ölt s a testet a szeretet kifejezőjévé teszi. Az elme göggyének az eredménye a materializmus. Proklamálja az anyag egyedülállóságát, hogy azután letiporja azt. Brutalizálja az anyagot. Az ember gyökértelessé lett ebben a világban, szinte lánccal van csak hozzákötve. Az erősebb jógán akar uralkodni s közben kipusztul a szellemiség és idegeenné lesz az ember a nem szeretett világban. Csak érdekközösséget ismer, a szakszervezet s részvénytársaság azok a formák, amelyekben szociális életet él. Brutalizálta az anyagot, — és az anyag agyonnyomja őt.

Új teremtésre van szükség. Omnia restaurare in Christo!

AZ EMBER ÉS A GÉP.

AMIKOR az újkor kezdetén az első esetlen formáiban bevonult a világba, már kettős volt a hatás. Voltak, akik ellenséget láttak benne, nekironítottak vasbotokkal és összetörték. Voltak, akik ujjongva üdvözölték, mint az emberiség barátját és jóltevőjét. A gép nem szólt semmit, vagy érthetetlen, száraz hangon, titokzatosan kattogott, zakatolt, zúgott.

Az emberiség melyik részének volt igaza? A vasbotosoknak, vagy az ujjongóknak? Volt idő, amikor széltében-hosszában nagyokat kacagtunk a vasbotosokon. Nem is olyan régen volt. Talán sok helyen még ma is így tesznek. De, ni, itt-ott már akadnak emberek, akiknek messzelátó szeme egyszerre csak beléfűrődik a gépek rabszolanemzetiségének beláthatatlanná nőtt tömegébe s a gépek titokzatos arcából valami borzalmasat olvasnak ki, mert az arcukról egyszerre lefagy a kacagás s megborzongnak, mint akiket valami szörnyűséges jeges lehellet érint. S azután gyáván, alig érthetően olyasmit dadognak: «Jaj, nekünk, jaj!... Hiszen a mi rabszolgánk a mi rabtartónk!... És a pusztulásunkra tör!... Lassan fog megfojtani..., borzalmas halállal..., mert nincs szíve.» A többi emberek még kacagnak s értelmetlenül bámulnak az ilyen dadogó prófétákra. Idegklinikát ajánlanak nekik.

De mi álljunk meg egy pillanatra a próféták mellett. Nézzünk bele a géperdő arcába, vajjon nem jutunk-e az öntudatos vizsgálódás és mérlegelés útján ugyanoda, ahová a vasbotosokat csupán valami belső ösztön sodorta?

A nyugati kulturállamok sokkal inkább kultiváltak, mechanizáltak és industrializáltak, mint mi. Ott élesebben megfigyelhető az ember és a gép megfordult viszonya is. A segítőből uralkodó lett. Emberpótló. Az emberek milliói sokkal jobban érzik manapság már a gépektől való függőségüket, mint a gépek áldását. A jelszó: racionalizálni, mechanizálni a munkát! Szív nélküli gépek kőszívű emberek kezében! Mi lesz ebből? Ahol egy új módszerű számológépet felállítanak, ott tíz hivatalnok kenyér nélkül marad. Egy földfelmarkoló kotrógép legalább 60 szorgalmas kubikos talyigát kárhoztat arra, hogy «hivalkodva álljon egész nap a piacon». Ha a hegedűgyáros munkába állítja az új gépét, munka nélkül marad 50–100 ember, aki eddig szinte művészi munkát végzett. Az amerikai munkaügyi miniszter, Davis, összeszámolta egyszer azokat az embereket, akik a gépek tökéletesítése tett munkanélkülivé. Mintegy 2 millióra rúgott a szám.

S a gépnek nincs szíve az emberi nyomorúság számára. Megy tovább a maga útján érzéketlenül. Az amerikai Egyesült Államokban egy léggömb feleresztésével üdvözölték egy gép befejezését, amelyik egy óra alatt 8000 darab 25 literes üvegek számára való fonott kosarat tud előállítani. Ez az egyetlen

gép képes ellátni az Egyesült Államok összes ezirányú szükségletét s ezáltal az a sok-sok száz ember, aki eddig ezzel a munkával kereste a kenyerét, egyszerűen az utcára kerül. Egy másik ilyen csodája a technikának egy nap alatt 1,076.000 téglát vet és csak két ember szükséges a kezeléséhez. Egy másik ládát gyártó gépezet üzembe helyezése által egyszerre 260 munkást bocsátott el az illető gyár.

De a gép ennél még ridegebb zsarnok is tud lenni. Amikor úgy szerepel, mint ellenőrzője, felügyelője az emberi munkának. Egy francia újság ír valami új találmányról, amellyel a gépírók munkáját lehet ellenőrizni. A szerkezetet felszerelik az írógépre és jelez minden pillanatot, amelyben a munka megszakadt, minden egyes sor gépelési idejét, sőt még azt is, hogy az egyes betűk milyen időközökben ütődtek le. Ha ezt a készüléket felszerelik, nem létezik többé semminemű lehetőség, még egy pillanatnyi lebamészzkodásra se a nélkül, hogy a főnök tudomást ne vegyen róla. Nos, kell ennél tökéletesebb szimbóluma annak a rabszolgasorsnak, amibe a gép juttatta az embert?

Nem számítva tehát a munka tartalmának a teljes kiüresítését, ellélettelenítségét, a mai szörnyűséges munkauélküliség, szociális és gazdasági válság egy igen hatalmas gyöke a gépek elhatalmasodásában, az emberek nyakára növéseben kereshető. Ne vessünk-e hát tovább is olyan jóízűen a vasbotosokon? Nem, már elment ettől minden kedvünk. Látjuk, hogy itt valami démoni küzdelem folyik a felszín alatt s a közel jövőben nyíltan is kitör, a felszín fölé jön. Vigyáznunk kell, mert itt valahol a Sátán arca rejtőzik! A rabszolgaság mindig tőle való.

Azt tudjuk, igen, hogy a vasbotosok útjára még sem léphetünk. A bűnt, a rabszolgaságot *mi* nem irthatjuk ki se magunkból, se a környező világból. De az ősoka, a Sátán, legyőzve már a Golgotán! Van megváltás. Nekünk tehát ezt kell megtalálnunk. Szabadokká lennünk úgy, hogy Krisztus foglyaivá leszünk. És akkor újjá lesz *a belső viszonyunk* az egész világhoz. A géphez is. Akkor világos lesz újra, hogy nem az ember van a gépért, hanem a gép az emberért. De csak így lesz ez világos. És csak így lesz a gép áldás. Különben még szörnyűségebb átok, akár kapitalista, akár bolsevista álarcot visel.

F. Z.

A mi koponyánk annyira tele van a saját apró-cseprőségeinkkel, hogy miattuk nem tudunk helyet adni benne az örök igazságnak, Aki pedig olyannyira kész volna egy-egy megvilágító sugarat lövelni a szívünkbe.

*

Mások lehetnek gazdagok, dicsőségesek, tudósok, gyönyörűségben, kényelemben, örömben élők, az egyik lelheti ebben, a másik abban a magá kedvét és vigaszát; neked legyen elég egyedül az űr.

*

Aki ennek a világnak minden igazságtalanságát kiigazítani és megjobbítani akarja, az rendszerint belegabalyodik a sok sürgés-forgásba és szétforgácsolásba és sem magának, sem másoknak nem lehet hasznára. Törődj először csak tenmagaddal!

Tersteegen Gerhard.

KÜLFÖLDRŐL.

OROSZORSZÁGGAL még ma sincs egészen tisztában az ember. Akik bejárták a nagy szovjet-birodalmat, vagy csak beléje kukkantottak, a legkülönfélébb képet festik róla. Az ugyan igaz, hogy Oroszország mindig is a legélesebb ellentétek, és ellentmondások országa volt. Óvatosan kell azért kezelni minden onnét jövő hirt, különösen, ha «hivatalosan» eresztették útnak. Egy-egy személyes tapasztalásból eredő hiradás ugyanis sokszor lerántja a leplet az ilyen «hivatalos» hírekről. Sok hír szállong pl. az orosz munkásság «megújult» életéről, amely «céltudatos akarattal», «elemi erővel», «a legnagyobb hűséggel és kitartással» stb. stb. tör az «ötéves tervezet» betöltése felé. S mit ír erről egy schwenningeni órásság, aki most egy orosz óragyárban dolgozik?

«Azokat az órákat, amelyeket itt gyártanak, oly primitíven csapják össze, hogy 100 közül talán csak 13–16 jár is valóban. Azonban ezek is csak olyan «véletlen sikerült» darabok. A munkások szorgalma és kötelességtudata ugyan csak csekély! Legtöbbnyire csak üdögélnék, ácsorognak, sőt heverésznek a munkahelyiségekben. Dohányoznak erősen és fecsegnek, vitatkoznak az «ötéves tervezetről», amelyet tűzön-vízen, de keresztül kell vinni, s közben a munkáról egészen megfeledkeznek. Az előírt munkatervet azonban be kell tölteni. És be is töltik. De hogyan? Ennek az óragyárnak például egy év alatt szállítania kell egy bizonyos mennyiségű órát. Egész évben lustálkodnak, decemberben aztán nekivetik magukat a munkának, lemondanak még a szabadnapjaikról is, gyártják az órákat rakásra, ha használhatók, ha nem. Így az előírt munkatervet betöltötték 96%-ig. A határnap elmúltával azonban munkájuk 80%-át visszakapták kijavítani. Ez azonban nem fontos, fontos csak az, hogy a sajtó megírhatta: *A munkatervet 96%-ig betöltötték.*

Az üzem adminisztrációja egyenesen esztelen. Csak úgy nyüzsögnek a direktor-ok és helyettes direktorok, igazgatósági tisztviselők, ügyvivők, bizalmiak, kulturális igazgatók és egyéb fontos személyiségek. Mindannyian azon fáradoznak, hogy belé szuggerálják, propagálják a munkásokba, hogy az «ötéves tervezetet» be «kell» tölteni, hogy fegyelemre szükség van, s hogy a «párt» (már mint a kommunista) az ő egyes egyedüli érdekképviselőjük. A munkások már egészen megcsömörlenek a sok propagandától és előadástól s fásultak, lethargikusak lesznek. Igen, ez a fásultság nagyon tipikus jelenség ma Oroszországban. Majdnem azt mondhatná róluk az ember: egy ország, ahol a kacagást nem ismerik.»

A «bolsevizmus nője» legelőször akkor döbentett meg, amikor egy képes lapban láttam egy undorító képet, amelyen orosz asszonyok, akik bolsevik közös

«gyermeknevelő intézetek» számára (ahová minden kommunista házaspár egyszer és mindenkorra beadhatja gyermekeit nevelés céljából) anyatejet szállítanak, önmagukat «fejték» kis üvegekbe. Szóval itt volt egy fajtája a bolsevik nőnek, aki egyszerű «anyatej szállító» tehénné, *állattá* aljasodott le az anyaság eszményi magaslatáról. Most aztán megint kezembe jött egy német folyóirat, melyben a lehető legnagyobb tárgyilagossággal tárja fel Dr. von Eckhardt professzor az orosz nők «tökéletes emancipációjának» eredményeit. Nagy elismeréssel beszél arról, hogyan kaptak helyet a nők a nemük miatt való legcsekélyebb háttérbe szoríttatás nélkül a legnagyobb intézmények vezetésében és a legfelelősegteljesebb pozíciókban is. De arra a kérdésre, hogy tehát az egyenlőség épen a női nem szempontjából fenn áll-e, mégis *tagadó feleletet kellett adnia*. Mi miatt? Épen az azon a területen mutatkozó eredmények miatt, amelyen úgy a nők, mint a férfiak a «teljes szabadságot» akarták kivívni maguknak. S ez a szerelmi- és nemi élet területe. «A fiatal emberek számára, írja Dr. von Eckhardt, legyenek azok akármelyik osztályból és hivatásszaktól valók, minden pillanatban készen áll a házasságuk felbontásának a lehetősége, ha valami nem tetszik nekik benne. Megvan a törvényes lehetőségük arra is, hogy a született gyermeküket egyszerűen egy «nevelőintézetbe» adják be, vagy épen a megszületésének a megakadályozását kérik egy orvosnál. Mindez *csak a férfi* tehermentesítését jelenti. *A nő csak szenved miatta*. Akármilyen milióban éljen is, legyen egyetemi hallgató, «elvtársnő», vagy «testi munkásnő», a «szabad szerelem» által a férfiak csak *kihasználják*, testileg tönkre teszik, idő előtt megvénytlik. A bolsevista nő már aligfejtett korában belekerül ebbe a szörnyű áradatba, szeretik és elfelejtik, elveszik és elhagyják, megint elveszik és megint elhagyják. Ha a gyermekét nem akarja azokba a bizonyos állami intézetekbe adni, a *saját* terhe lesz; a férfi «törvényes joggal» nem ad eltartásukra egy krajcárt se. Ha meg beleegyeznek, hogy még megszületésük előtt elvegyék tőle, az ilyesminek olykor igen súlyos testi következményei közismertek.

Általában a szerelmi élet «túl természetes» lett, mert hiszen a «romantika» csak a burzsoázia ópiumja volt. Érosz szárnyait tehát tövig lenyirbálták s most a porban, sárban vánszorog. Már maguk a szovjet hajdani lelkesedői is kezdenek cikkezni a felől, hogy ez az u. n. «szabadszerelem» még a kannibalizmusnál is ocsmányabb.

Ime az eredmény, ha a bűnös ember a maga ösztöneire hallgatva az Úr törvényei ellen lázad. A «szabadság»-ért, emancipációért harcoló nők elérték vágyaik netovábbját és az eredmény az, hogy nem csak önnön ösztöneiknek, de a férfiaknak is újra rabszolgái lettek. Az orosz nő érzelmű (nem akarja az ember azt írni, hogy «lelki») élete a legszörnyűbb krízisbe jutott s maga is érzi már a «nagy szabadságban» a szörnyűséges rabszolga-láncokat. Vigyázzanak azért a «szabadságukra» azok az európai nők, akik még nem jutottak az orosz nők sorsára!»

* * *

A «Hahn'sche Gemeinschaft»-nak (evangélikus vallásos közösség), amely ruházkodásban, magaviseletben, nyelvben és komolyságban szinte maga a megtestesült konzervatizmus, van egy híres paraszt Bruder-je, Dávid, akihez vasárnaponként messze földről eljárnak, hogy a «Gemeinschaftstunde»-n meghallgassák őt. Mikor legutóbb ott voltam, már arról beszélgettek, hogy a földszinten levő nagy összejöveteli helyiség nem tudja befogadni a vasárnapi vendégeket, s ezért felszerelnek egy készüléket, mely által az első emeleti nappali szobában is hallani lehet majd minden szót, amit az alsó helyiségben monda-

nak, és így aki nem fér be odalent, résztvehet az órán odafent is. Szóval ez olyan kis «házirádió» lenne. Hát nem modernnek ezek az emberek? És egyszerű parasztok, úgy túrják a földet, mint a mieink. Hja, de Bruder Dávid az Úr engedelmes szolgálója s dr. Heim professzor, a lassanként Barth-al egyenlően világhírű tübingeni dogmatikus is jóbarátja néki; gyakran résztvesz a Gemeinschaftsstunde-kon és hallgatja, amit Bruder Dávid az Úrtól vett. S azt gondolnánk, hogy talán Bruder Dávid büszke a tudományára? Dehogy. Távol legyen! Egyszerűbb, alázatosabb embert én még nem láttam. Nagyon hallgatag, de mégis szóba áll a házába jövő legkisebb gyerekekkel is; kikérdezi, hogyan megy neki kívül, de különösen belül. S az órán is először a résztvevőket kérdezi meg, hogy mondják el, mit mondott nékik a felolvasott szentírásbeli szakasz; meghallgatja nagy figyelemmel, bólogat rá, s csak azután kezd szólni, — hanem akkor úgy, hogy a szem-szája eláll az embernek. És épen azt használja fel, amit mondtak néki, de megmutatja, amit nem láttak meg, vagy megfordítja a gondolatot, — egyszerűen leviszi az embert az Ige mélyére.

A háza persze nyitva áll mindenki előtt. Sok szobás kis családi ház. A földszinten az összejöveteli helyiség, mellette az istálló s a többi gazdasági helyiségek. Az első emeleten a nagy nappali szoba, ahol az asztal mellett üldögélnek a vendégek, Bruder Dávid meg a kályha mellett egy öreg karosszékekben, és beszélgetnek; persze, majdnem mindig lelki dolgokról. Ugyanitt a lakás, konyha, stb. A második, mansard-szerű emeleten vannak a vendégszobák, ahol az ember éjjeli szállást is kaphat. Mert sok látogató jön már szombaton. Este órát tartanak, melyen felolvassák egy-egy régi hívő prédikátornak valamelyik prédikációját s aztán beszélgetnek az olvasottakról. Vasárnap délelőtt templomba mennek, ebéd után 2-kor közös áhítatot («órát») tartanak a rendszerint zsúfolásig telt teremben. Utána a vendégek jórésze felmegy az emeleti nappali szobába, ahol egyszerű uzsonnát kapnak, majd csöndesen elbeszélgetnek. Vacsora után ismét órát tartanak; utána egy kis beszélgetés, majd lefekvés. — És mindezt: kosztot, szállást, lelki táplálékot ingyen. Bruder Dávidnak nemcsak a szíve az Úré, hanem minden vagyona is. A földet a fia műveli (Bruder Dávid már 75-ön felül van). A fiú valóságos vasgyúró. Széles vállak, nagy fej, majdnem vad arcvonások, óriási tenyerek. Már délelőtt feltűnt nekem, amint bejött a szobába; mindenkivel kezét fogott, leült az egyik sarokba és hallgatott. Egész nap nem hallottam egy szavát se. Kérdeztem: olyan-e mint az apja? Nem jár-e korcsmázni, hiszen olyan vad kinézése van, hogy nem mernék vele sötétben találkozni? — Természetesen olyan, mint az apja. Szelid, engedelmes gyermek. Soha nem megy korcsmába. Tényleg: este láttam is, amint a vad ábrázatú legény a vacsoránál a leánytestvére két éves kislányát etette. Hatalmas markában ugyancsak esetenül ült a kisgyerek, de a vad arcvonásokat szeretet és szelid mosolygás olvasztotta meg, amint a kiskanállal a jóévtágyú csöpp kis piros szájba tömte az ételt. — Most láttam: a szeretet, az Úr Jézus ereje és az imádság micsoda vad erőket tud féken tartani! Mi lenne ebből a vasmarkú legényből minálunk? Talán a korcsma hőse, a verekedések Herkulese, és hamarost a «börtön tölteleke». Óh, mikor lesznek minálunk is Bruder Dávidok, Szentlélekkel teli, az Úr Jézusnak szentelt életű apák, és szülői imádsággal, szeretettel megfékezett ifjúság!

Tübingen.

— s — n.

Luther zsolttármagyarázatai megjelennek magyar nyelven!

A PARASZTPRÓFÉTA.

(ÉLETRAJZI REGÉNY).

IRTA : ORAVALA ÁGOSTON.

A finn eredetiből fordította : Br. PODMANICZKY PÁL.

(VII)

— Nem volt olyan pap, akihez mehettem volna. Semmikép sem értett volna meg, ha elmentem volna is valamelyikhez, ha megkeményítve a szívemet elmerészkedtem volna hozzá. Bolondnak tartott volna, rámförmedt volna és kituszkolt volna az ajtón. Urak voltak akkoriban a papok — s jórészt ma is azok, — ahelyett, hogy nyájuk példaképei lettek volna. Meg sem kísérelték, hogy leszálljanak magaslaturól a bűnösökhöz és az eltévelyedetteket odavezessék az élet forrásához, Krisztus igazságának oltalma alá. De most már akadnak ilyenek is. Bergh, Brofeldt ezek közül valók. Ezek, ha kell, elfogadják a parasztnál a szállást s belefeküsznek a szalmába azzal, akivel különben is egy úton járnak s így vezetgetik a félénk, elvadult bűnösöket az élet útján. Úgy látom, te is közeledel hozzánk.

— Közeledem-e, vagy távolodom, ki tudja? — szólt Malmberg közömbösen. Csak az a fődolog, hogy hirdettessék és megmondassék mindenkinek az igazság minden szánalom és kímélet nélkül.

— Igaz. Az igazságot meg kell mondanunk, úgy, ahogy az Úr is megmondja; meg kell mondanunk az Úr tulajdon szavaival, de az egyik kezünkben legyen ott az alma, ha a másik kezünkben vesszőt suhogtatunk. Az egyik karoddal fogd föl azt, akit a földre sújt a másik karod.

Sietve mondta ezt Pál, meg sem várva, hogy Malmberg folytassa mondanivalóját.

— Mondjátok meg végre, mit akartok, mi van tulajdonkép a begyetekben? — tört ki Malmbergből s föl pattant, hogy gyors léptekkel újra föl s alá járjon a szobában. — Olyan együgyűnek és ostobának tartotok, hogy akármilyen jött-ment ember megleckézethet és kioktathat? Van elég a maga s a mások lelkével nem törődő, istentelen pap a Kalajoki partja mentén eredetétől a tor-

kolatáig. Az ő fajtájukból való voltam magam is: kártyáztam, ittam, az urakkal barátkoztam, de ennek most már vége. Menjetez azokhoz, azokat leckéztessétek és oktassátok!

Sietős léptekkel átment a szomszédos szobába és hallani lehetett, amint svédül mondott valamit a feleségének, de rögtön visszavert megint vendégeihez.

— Itt már nem bolyonganak az emberek a sötétben, ahogy azt, úgy látszik, ti Savoban gondoljátok, — folytatta. — Itt évek óta munkálkodik az Úr Lelke. Nem tudom, milyen a helyzet Savoban, — lehet, hogy jobb, legyen is jobb, — én csak azt tudom, ami itt történik. Eljött ide közénk Lagus, a szomszédom, aki még előttem fölébredt a bűn álmából. Ő hirdette itt elsőnek az élő ígét és válluknál fogva rázta föl a bűnösöket álmukból. Ha az ilyen tanítás csak amolyan a tudós akadémián tanult tanítás, akkor az enyém is az. Bennem ugyanaz a lélek és szándék lakozik, mint ő benne s mi egy értelemben együtt akarunk munkálkodikni, senkivel sem törődve, senkitől engedélyt nem kérve.

Ezeket az utolsó szavakat olyan határozottan és olyan hangon mondta, mint aki végét akarja szakítani a beszélgetésnek és ezért kimondja az utolsó szót.

Valami bántotta, amit már ki akart mondani, de amit mégis elhallgatott. A holnapi, az ünnepi prédikációja még nem volt kész. Bosszantotta, hogy ezek az emberek itt ülnek nála és meg se mozdulnak. Arrafelé nem volt szokás, hogy a parasztok egész estére beüljenek a paphoz. Ha eljönnek hozzá, elintézik dolgukat, azzal tovább mennek. De ezek itt, úgy látszik, valóságos savoiaiak, akiknek lassan csörgedezik a vér az erükben. S ez itt csakugyan az a nevezetes Ruotsalainen volna, aki felől ő már akkor hallott beszélni, amikor Kalajokiban lelkipásztorkodott? Ez az a nagy próféta, akinek híre szájról-szájra, gyülekezetről-gyülekezetre jár? Milyen esetlen és nyers a beszédmodora, milyen kevély és merész a magaviselete! Egészen másformának képzelte: amolyan hosszúszakállas, apró öregnek, akinek a szeméből és egész valójából kegyesség, alázatosság és jóakarát sugárzik s aki szivebben hallgatja a más szavát, semmint hogy maga beszéljen. Bizony megbánta, hogy ezeket az embereket magánál marasztotta.

Egy ideig csönd volt a szobában, amolyan feszült csönd, amelyet senki sem mert megtörni azzal, hogy újra megszólalt volna. A szomszéd szobából lábújjhegyen járás, az udvarról távolodó léptek hallatszottak. Niskanen lelkében a Liperiben tett látogatás emlékei elevenedtek meg, a szakasztott ilyen beszélgetések, vitakozások és heveskedések, Renqvist hajthatatlansága, Pál bátor-

sága, az elválás és búcsúzkodás és a hosszas térden állva való imádkozás. Úgy tetszett neki, mintha csak tegnap jártak volna Liperiben, mintha ez a szoba, ahol most van, a liperii pap szobája volna s mintha ennek a látogatásnak ugyanúgy kellene végződnie, amint egykor a Liperiben tett látogatás végződött. Ezekre a régi dolgokra emlékezett, ezeknek képeit idézgette vissza lelkébe, amikor egyszerre csak azt látja, hogy Pál kiegyenesedve, széles vállal ott áll a szoba közepén.

— Rendén van! Ez a módja! Álljon meg az ember a mellett, amit igaznak tart! Csak azt nem tudod még, hogy bennünket parasztokat mimódon vezethetsz rá a mennyország felé vezető útra. Megmondom neked, mielőtt elmegyek. Légy a parasztnak paraszt, hagyd az uraskodást a lelkekkel nem törődő papokra! Te fölébredtél s az Úr jó munkást nevelhet belőled szőlőskertje számára, ha arra nézve is megalázkodol és elősmered a magad szegénységét, amire nézve még megvan szívedben a hiábavaló bizakodás.

Niskanent nyugtalanította Pál merészsége, már indult volna s egyre forgatta kezében a sapkáját. Úgy vélte, másképp kellett volna Pálnak beszélnie, bölcsebben, óvatosabban, először meg kellett volna szelidítenie az embert s csak aztán mellen ragadni. De hiszen ő a legjobban tudja, mit tesz és mit mond...

— Vond ki a partra, amit fogtál! — folytatta Pál. — El ne ereszd a hálót, viselj gondot azokról, akik fölébredtek, járj a megriadtak és eltévelyedettek nyomában, menj el a titkos kamarákba azok után, akiket az összejöveteleken megsebesített a szavad, nehogy maguk gyógyítgassák sebeiket, nehogy a világban keressenek gyógyulást! Majd meglátod, fölébrednek gyülekezetedben mind a megrögzött vén bűnösök, csak egyszer szálljon alá a papjuk arról a magaslatról, ahol most áll. Mert ennek ez a titka. Az olyan papok, akik nem pásztorok, hanem csak a kenyérért szolgáló hivatalnokok, nem törődnek a lelkekkel, úgy állnak a helyükön, mint az útjelző cövekek, az Úr papjai ellenben fáradhatatlanul utánuk járnak a bűnösöknek.

Fáradt, nehézkes léptekkel mentek át az udvaron a szállításukra, mintha mindaz súlyos teherként nehezednék rá a lelkekre, amiről az este folyamán szó esett.

— Mit tartasz te tulajdonképen felőle, Pál? — kérdezte végre Niskanen hosszú idő múlva, amikor már lefeküdtek.

— Azt, hogy ebből még olyan ember lesz, akihez fogható még nem volt. Nagy tehetség, erős lélek lakozik benne s olyan az Úr ügyéért való buzgóság lobog benne, amelyen lekipásztorhoz illik,

— felelt Pál, lassan, gondolkozva ejtve a szavakat.

— De hiszen egyben s másban hibáztattad, helyreigazítottad. Csak ne legyen ennek a látogatásnak is az a vége, mint a Liperiben tettnek!

— Attól ne tarts! A liperii pap azt hiszi, hogy már tudja az utat, ez azonban még csak keresi. Ez olyan barátunk lesz, akiben megbízhatunk. Abból semmit sem következtethetünk, hogy mit mondott az imént a beszélgetés folyamán, sem abból, hogy mit beszélt a népnek az összejövetelen. Az Úr a lélek mélységeiben munkálkodik, munkája nyomait csak lent a mélyben kereshetjük...

Malmberg még késő este is íróasztalánál ült, prédikációján dolgozva. Dé ez csak nem akart elkészülni ezen az estén! Gondolatai egyre csak a körül forogtak, amiről a savói vendégekkel való beszélgetés folyamán volt szó. Visszagondolt azokra az időkre, amikor Kalajokiban az esperesével, Ylivieskában Lagusszal vitakozott a hit dolgairól.

— S ennek az embernek volt mersze rá, hogy beállítson hozzá s leckéztesse, tanítgassa paraszt létére őt, a papot s hozzá még vadidegen létére! Tulajdonkép az lett volna a leghelyesebb, ha ajtót mutat neki akkor, amikor ott állt a szoba közepén s nagy hadonászással kísérte szavait.

De azután megint úgy érezte, hogy valami hozzáért ahhoz az érzékeny és fájdalmas helyhez a lelkében, amely felől nem tudta, mi is az igazában, de amely titkon mégis egyre gyötörte. Nem tudott kitérni az elől a kérdés elől, hogy hátha mégis igaza van annak az embernek, hogy csakugyan alulról kell megközelítenie a lelkipásztornak a népet és nem felülről. Hátha igaz, hogy ő olyan messze és magasan áll a nép fölött s közte és a gyülekezet között szakadék tátong?

Gondolkozott ő már azon és saját maga is fölvetette a kérdést, hogy a templom megtelik ugyan mindig s a nép olyan hangos sírásra fakad hamarosan, hogy a saját hangját sem hallja tőle s mégsem történnek újabb megtérések? Nem volt alkalma, hogy erről Lagusszal beszéljen. Lagust tartotta mindenben példaképnek attól fogva, hogy megnyílt előtte az út Isten országába. Ha úgy cselekszik, beszél és tanít, mint Lagus, akkor helyesen cselekszik és tanít. S újra nekilátott, hogy elkészítse másnapi prédikációját s elvessen minden kellemetlen és terhes gondolatot.

Pünkösöd ünnepén zsúfolásig megtelt a templom. Összegyűlt a nép a Kalajoki folyása mentén szétszórt tanyákról. Valamennyi arcon feszült várakozás tükröződött. A fiatal nemzedék a folyosó-

kat töltötte meg tömött sorokban egész az oltárig. Mintha valaki kiragadta volna őket bűneik éjszakájából s elhozta volna őket ide, hogy itt meghallják az ítélet szavát. A savói vendégek a kereszt-folyosóban az egyik pad végén találtak helyet. Pál magába roskadtan, szinte tehetetlenül ült a helyén, hosszú termete előre-hajolt s tekintetét együgyuan azon pontra szegezte.

Malmberg eddig még sohasem tapasztalta, hogy olyan nehéz lett volna az ige hirdetése, mint ezen a napon. Vajjon mi lehetett ennek az oka? Nem találta meg a kellő szavakat, a gondolatai mind elkalandoztak erre, arra... Talán azért van mindez, mert a templom közepén ott ül ez a Ruotsalainen, fejét hátravetve és szemét, nagy, mély tűzű szemét állhatatosan a szószék felé fordítva? Miért is kellett legelőször is ezt az embert meglátnia, amint föllépett a szószékre? Megpróbálta, hogy másfelé nézzen, hogy melegséget, erőt és lendületet vigyen prédikációjába. De nem tudta megragadni hallgatóit, nem tudta kezébe keríteni a gyepelőt, hogy vezesse, megzabolázza, megtörje a nagy tömeget és rákényszerítse a bűnei alatt való megalázkodásra, mint az már annyiszor sikerült neki. Bosszantotta, szinte haragra gerjesztette, hogy az a paraszt ott ül szószéke alatt és bírálgatja, kisebbíti prédikációját. Az imádság alatt is más dolgokra gondolt: a Savóból való jövevényekre, esteli beszélgetésükre a parókián, arra, hogy állt ott Ruotsalainen Pál a szoba közepén és mint nézett reá sűrű, sötét szemöldöke alól. Amikor lejött a szószékről, hosszú ideig állt a sekrestye asztala előtt szomorú, fáradt tekintettel.

Mindjárt ebéd után lakodalomba indult, Maliskyläbe. Olyan szép nyári nap volt, hogy elfelejtette mindazt, ami bántotta és elborult, komor kedélye hamarosan földerült a délután kellemes hangulatában.

Azt remélte, hogy este a lakodalom alkalmával szokásos összejövetelen majd visszaszerezheti azt, amit délelőtt a prédikáció alatt elvesztett. Az utóbbi időben jobban sikerültek az összejöveteleken tartott beszédei, mint prédikációi a templomban. Mert valahányszor föllépett a szószékre, valami sajátságos félelem, valami nyomasztó érzés fogta el, noha már negyedik éve állott mint pap a szószéken.

— Észrevetted már a viseletüket? — kérdezte egyszerre csak a feleségét és elnevette magát.

— A savoiakét? A szolgálónk egész este ezen mulatott, de én nem vettem közelebről szemügyre. Elég eredetinek látszik, — felelt az asszony ugyanolyan jókedvűen.

— Eredeti, mint maguk az emberek és a hitük is. De nekem

már véget ért a türelmem. Az egyikük, Ruotsalainen híres ember Savóban, valósággal külön felekezete és egy sereg tanítványa van. A múlt télen a kalajokii vásáron úgy mutatták nekem, mint valami csodát. De akkor nem igen látszott rajta, hogy különösképen lelki ember volna.

— De hogy lehetséges az, hogy ezek összejöveleteket tartanak — parasztember létükre? — kérdezte a felesége.

— Lehetséges, mert a papok nem próbálták meg, hogy megakadályozzák. S jobb is, ha nem akadályozzák, nem szorongatják őket. Ami embertől van, az ugyis megsemmisül magától. Nem gondolnám, hogy ezek az emberek valami bajt szerezhetnének nekünk. Bátorságuk az mindenesetre van, kivált annak a Ruotsalainennek. Nem is nézné ki belőle az ember...

Amikor megérkeztek a lakodalmas házhoz, már állt az összejövetel és ép Pál beszélt, egy az ajtó melletti padon a többiek háta mögött ülve. Szép, lágy hangja kicsendült az érkezők elébe az udvarra.

— No, hiszen nektek van már papotok a magatok fajtájából, — másra talán nincs is szükségetek! — mondta Malmberg a gazdának félig tréfásan, félig keserű hangon.

— Már jó ideje ül és vár a nép, így hát megkértük, hogy szöjjon hozzánk. Hallottuk ugyanis, hogy ezt már másszor is megtette. Vagy talán helytelenül cselekedtünk? — felelt a gazda zavartan, mintegy bocsánatot kérve.

Malmbergék megálltak a tornácon s az ajtófélfának támaszkodva betekintettek a nagy szobába.

— Ne elégedjete meg azzal, hogy fölkerekedtek és meghallgatjátok az ígét, — hallatszott Pál tiszta, bölcsen oktató hangja, — hanem engedjétek, hogy az ige az élet Ura elé való járulásra indítson. Ott nyerhetitek el a bölcseséget, a világosságot, az igazi erőt arra, hogy eljussatok az élet útjára és megmaradjatok azon. Most olyan idők járnak, mint soha ennekelötte. Nyitva az út és tárva a kapu, amely Isten országába vezet, de a kevélyek, a nagyralátók nem mehetnek be rajta, sem a bölcsék, akik azt vélik, hogy tudják az utat. Mert rejtett ez az út, amint rejtett az a bölcsesség is, amely szükséges ahhoz, hogy valaki ezen az úton járjon. Az Úr most mintegy alacsony, hozzáférhető polcon helyezte el a maga kegyelmét, ahol csak a büszkék nem érik el, azok, akik azt hiszik, hogy megélnék a magukéból, de a szorongatottak és elgyötörtek megtalálhatják, akiknek meg kellett görnyedniök bűneik terhe alatt és így kell útjukon menniök. Jó, hogy készek vagytok az ige meghallgatására s jó, hogy van mit meghallgat-

notok, mert az Úr bűnei álmából fölébredt papot adott nektek, akinek szájába adhatta az élő ígét. Amit tesz az Úr, ahogyan megmutatja ennek a népnek kegyelmét, mindabból láthatja és megértheti az erre menő idegen, hogy immár fehérek a szántóföldek itt ezen a síkságon, amelyet eddig sötétség, a bűn éjszakája takart. Még itt, ezen a tájon is megzendülnek azok az énekek, amelyeket már énekelnek Savo erdőiben és Karjala hegyein. Még egy nép leszünk, amely ugyan a köré az Úr és Megváltó köré sereglett.

Pál beszéde egyre lelkesebb lett, egyre erőteljesebb, hangja egyre ércesebben zengett. Minden egyes szavának hallható volt a visszhangja künn az udvaron. Ritkán beszélt ilyen erővel. Niskanen szemmeláthatólag olyan álmélkodással hallgatta, mintha életében először hallaná. Közben-közben egy-egy pillantást vetett maga köré és figyelte, milyen hatást tesz Pál beszéde az idegen népre.

Az egyikre így, a másokra úgy hatott. Az asszonyok némelyike hangos sírásra fakadt, de a legtöbbje még akkor is mozdulatlanul ült a helyén, amikor Pál már elhallgatott. Malmberg az egész idő alatt ugyanazon a helyen állt s aki figyelte, észrevehette, hogy délceg, katonás termete megroskadt.

— Addig unszoltak, míg rávettek, hogy beszéljek, — szólt Pál alázatosan, szégyenlősen és a lelkipásztor elé lépett, hogy köszöntse. — De vajjon szabad-e vaknak harcba keverednie? — kérdezte egy kis idő múlva hirtelen.

— Úgy vezetett az Isten, hogy szólnom kellett a fölébredtekhez, az üdvösségükért aggodalmaskodókhoz, — folytatta komolyan. — De nehéz és keserves másokhoz szólni és olyan embernek, akit korhol a lelkiismerete és tulajdon szíve vádolja gonosz cselekedeteiért az Úr színe előtt. Mert arra is szigorúan kell ügyelnie, hogy csak azt mondja, amit saját életében is megtapasztalt. Hiszen, ha van is becsülete az emberek előtt, ha a hit hőséne, holmi szent embernek, igazán megtértnek, hűséges imádkozónak tartják is, a valóságban olyan gonosz fickó, aki külön poklot érdemelne bűnei büntetéseképen.

Malmberg úgy érezte, mintha mindezt egyenest neki mondaná. Semmi kétség, reá céloz, őt oktatgatja, őt akarja szavaival megalázni. Elszótalanodott s közömbös arccal a szoba másik oldalára vivén székét, ott leült. Úgy gondolta, legjobb, ha semmit sem hall, semmivel sem törődik.

— Mert úgy van a dolog, — szólalt meg még egyszer Pál, — hogy aki szól, az nem a maga erejéből, nem a maga kénye-kedve szerint beszél, hanem azt kell mondania, amit az Úr üzen általa.

Az Úr üzenete pedig olyan szó, amely fájdalommal születik meg az emberben s gyötrellem közepett szólal meg az ajkán. Így a fájdalom és gyötrellem tüzében érleli meg az Úr azt a táplálékot, amit egy-egy megtört ember által a megtört lelkeknek akar adni. De azt nem mondja meg, azonmód menten nem jelenti meg neked az Úr, hogy amit mondasz valamely alkalomból, kitől, honnan ered; a te szavad-é, vagy az Úr szája szólt általad.

— De akkor, azon a mozgalmas nyáron ott Karjalában bizony megjelentette az Úr neked, Pál. Egész héten át szakadatlanul beszéltél, nem törődve a nyár hőségével, míg végre lecsendesítetted a rajongókat, — jegyezte meg Niskanen.

— Akkor, igen, — ismertem el Pál szomorú hangon. — De az már régen volt. Egy más alkalommal Sääskiniemiben is megtörtént ez János fiam meggyilkoltatása után. S akkor is tudtam, hogy az Úr szól általam, amikor azzal a rabló-népséggel kerültem szembe. Előtte való este kerültem haza Karjalából s másnap baltával az övemben munkára indultam. A gazemberek ép az ebédjüket költötték el s szavamra olyan reszketés fogta el őket, hogy kiesetnek kezükből a kanál.

Pál egy kissé odább ment Niskanennel s az emlékezés olyan lelkes beszélgetésre indította vele, hogy azonmód elfelejtette Malmberget, a többieket és azt, amiről az imént szó volt.

— De ez valami más, amiről itt beszélünk, — folytatta egy kis idő múlva megcsöndesedve és előbbi helyére visszatérve. — Azt kell megértenünk, hogy az Úr titkon munkálkodik s elrejti Lelke működését. Ha a pap vagy valaki más a világ gyermeke, ne tegye elbizakodottá az, amit mondott és ne tulajdonítsa magának.

Malmberg a szoba másik oldalán halk hangon beszélgetett a gazdával és a vendégekkel, közben-közben egy-egy szót váltott svéd nyelven feleségével, de egyúttal folyton-folyvást Pált figyelte. Lelkében szüntelenül állt a harc az aznapi és előző napi élmények között.

Van ebben az emberben valami, ami nincs meg senki másban, állapította meg, amint így szemmel tartotta Pált. Minél inkább hallgatja, annál inkább megragadja. Talán nem is volt az elbizakodottság, amit tegnap annak vélt. Úgy tetszett neki, mintha most már jobban megértené.

Egyre hosszasabban vette szemügyre Pált: sajátságos, magas homlokát, amely kissé természetellenesen hátra hajlott, kiálló arcsontját és nagy, beszédes, lélekkel teli, mélyen fekvő szemét. Hátha megkérné, hogy beszéljen még egyszer? De ez aligha lehet-

séges, különösen most még...

Az esketés megtörténte után Malmberg a nagy szobába sietett, ahol már összejövetelre gyülekezett a lakodalmas nép.

Talán még volna valami mondanivalója a vendégünknek a nép számára... Már javában énekelnek, — szólt oda arra mentében Pálnak, csak úgy véletlenül, különösebb szándék nélkül, meg sem gondolva, mit mond.

— Csak ott beszélek, ahol nincs pap, akkor, igen, — jobb híján, — hallatszott Pál alázatos, szerény felelete, amikor Malmberg már az ajtóban volt.

A beszéd alatt megint elfogta Malmberget az a szorongó, bénító érzés, mint a délelőtti prédikáció alkalmával. Mintha tévelygett volna, nem tudva, honnan indult el, merre tart, mintha ködben járt volna, vagy a pusztaságban útját veszve futkosott volna ide-oda. Hiába igyekezett megteremteni maga és hallgatói között a közvetlenségnek azt a meleg kapcsolatát, amelyet eddig mindig megtalált. Szeme tétovázva járt körül a szobában. Csak beszéde vége felé vette észre, hogy Pál a szoba hátsó részében, a többiek háta mögött ül, békés, megelégedett tekintettel, olyan arccal, amelyen csak buzgóság, de semmi gáncsoskodó indulat nem látszott. Erre rögtön valami megkönnyebbülést érzett s föllélekzett. Mintha most már nem ugyanaz volna ez az ember, mint előző nap este, mintha most merőben más megvilágításban látná...

— Bizony nehéz megmaradni az Úr együgyű gyermekének s elfogadni tőle azt, amit ő ad, — mondta Pál Malmbergnek, amikor elköszöntek egymástól. — Ne felejtsd: várnod kell, míg adatik neked s nem nyúlhatsz a magad akarata szerint az Úr ajándékai után! Nem azoknak adatnak ezek, akik utánuk kapnak, hanem azoknak, akik könyörögve várnak reájuk.

Malmberg egy kérdő pillantással felelt Pálnak, sietve tovább ment s azon volt, hogy hamar végezzen a búcsúzkodással.

— Hadd kerüljön már el innen, hadd indulhasson el hazafelé, jusson ki az útra, hogy valamiképp megcsöndesedjék s visszanyerje lelke egyensúlyát! Már előbb el kellett volna indulnia, mindjárt az esketés megtörténte után s hagyni, hogy a savói vendég szóljon az összejövetelen!

Útközben annyira gondolataiba merült, hogy egy szót sem szólt mellette ülő feleségéhez.

Olyan borús, nyomasztó hangulat nehezedett reá mostanában. Olyan, amilyen már régóta nem gyötörte, azóta, hogy egyetemi hallgató volt Szentpétervárott s lelke szorongatottságában tanács-talanul, tehetetlenül kóborolt a nagyváros utcáin, vagy azóta, hogy

a kalajokii parókia padlásszobájában — néhány nappal Ylivieskából való hazatérése után — keserves sírásra fakadt és megbánta, hogy pappá lett. Hiszen amióta Nivalába került, ünnepnap volt minden napja. Úgy érezte magát, mint a madár, amely kiszabadult fészkéből. Neki is olyan jó volt, hogy elkerült a kalajokii parókiáról, ahol valósággal rabszolgának érezte magát, ahol egyre csak a szóharc, a vitatkozás járta. Majd élettársat hozott a ruovesii parokiáról, tűzhelyet alapított magának s azóta olyan boldog, gyönyörűséges időket élt át feleségével. Együtt járta vele messze szétszórt gyülekezetét, együtt örült vele a népes összejöveteleknek és vasárnaponként a zsúfolásig megtelő templomnak.

Mint tanítvány ült az ylivieskai lelkipásztor, Lagus lábainál, úgy hallgatott reá, mint gyermek az édes atyjára s minden egyes szava élet és erő volt számára. De mit gondoljon már most erről a savói parasztról, erről a Ruotsalainenről? El kellett volna vinnie Ylivieskába. Mert mintha így egymagában nem tudna magának ítéletet alkotni felőle. Amit látott és hallott, az tegnap este még bosszantotta, de ma már a lelegevenebb érdeklődést keltette föl benne. Így az is, amit a bizonyágtévőről és igehirdetőről mondott. Csakugyan nincs az rendén, hogy magát úrnak, tudós embernek, mindentudónak tartja a — híveivel szemben. Nem olyan bizonyos a maga dolga felől, hogy olyan elbizakodottan bánhatott volna a két öreg paraszttal...

Sokszor úgy érezte, hogy élete tulajdonképpen nem egyéb, mint egy fal mögött való keresés és tapogatódzás. Valahányszor beszélnie kellett, vagy lejött a szószékről, megmozdult a lelkiismerete s egy különös hang szólalt meg a lelkében: hát teveled mi van, milyen a te lelked állapota, milyen a te hited és bűnbánatod, a te imádságod és szereteted? Ma is épen csak a foszlányait találta meg az igaz hitnek a maga szívében. Büszkeség és dicsvágy, a saját erejében bizakodó kegyeskedés és folyton megsértődő, egyre háborgó papi önérzet ütötte föl a fejét minden szavában és tettében.

— Amanda, mondok valamit: nekem ma este még egyszer beszélnem kell azokkal a savói emberekkel, — szól egyszerre csak a feleségének, amint beértek a parókia udvarára és leszálltak a kocsiról.

— Miért? Mi lett? Mi dolgod van még velük? Hadd menjenek békességben haza! — felelt az asszony megdöbbenve.

— Mennem kell. Érzem, hogy veszni indul a lelkem, ha nem megyek. Azok ma este útnak erednek és éjfél előtt érnek Iso-Niemibe. Az egész délután folyamán — attól fogva, hogy beszélt

Ruotsalainen — egyre azt mondogatja bennem valami, hogy a bölcseségnek és megértésnek kincsei rejtőznek benne a jégkéreg alatt, hogy ez az az Anániás, akire nekem, nyomorultnak vakságomban szükségem van.

— Jól van, kedves Gusztávom, tedd, amit jónak láatsz! — egyezett bele az asszony alázatosan ura akaratába.

Malmberg jól számított. A savói vendégek vele együtt indultak el Malisperäből és kevéssel előtte értek Iso-Niemibe. Már körülbelül éjfélre járt az idő, amikor ő is megérkezett. A vendégek még fönn voltak a gazdával együtt és többekkel, akik szintén ép az összejövetelről voltak hazatérőben, a megtérésről beszélgettek.

— Visszajöttem, — szolt Malmberg és egyenest Pálnak tartott, kezét nyújtva felé.

— Visszajöttél, mert vissza kellett jönnöd. Nem a magad akaratából jöttél, — felelt Pál örvendezve és hangja sajtáságosan megremegett. — Ezért vártam is, hogy jössz.

— Várt kegyelmed? Honnan tudta hogy várhat rám? — kérdezte Malmberg megütözve.

— Jöttek már előtted is olyanok, akiket ugyanaz az indulat hajtott, mint téged.

— De honnan tudhatta kegyelmed, hogy milyen indulat hajt engem? — kérdezte Malmberg még egyre csodálkozva.

— Honnan tudtam? Tudtam, mert ismerlek, amint ismertem már annyi embert, akik az Úr kezébe kerültek s mindaddig nem leltek békességet, amíg ki nem dobtak a szívükből minden saját erejükbe vetett bizodalmat. Az ilyenek tépik, törik bilincseiket, mindenkép azon fondorkodnak, hogy megszabaduljanak tőlük, vádolják magukat és másokat, megpróbálják, hogy a saját erejükkel ériék el az élet útját, közben véresre zúzzák magukat s végül elvesztik minden türelmüket... Mindnyájukat ugyanaz a nyavalya gyötri, de azoknak az állapota a legveszedelmesebb, akikre a legtöbb talantum bízott.

Malmbergnek annyi kérdezni valója volt, hogy nem is tudta, hol kezdje, melyik kérdését tegye első helyre.

— S mikép gyógyulhat ki az ember ebből a nyavalyából? — kérdezte végre.

— Úgy, hogy azt a kegyelmet kéred az Úrtól, hogy alázzon meg s teremtsen olyan szívet benned, amely csak az egy szükséges dolgot akarja. Így tér be, szívedbe a békesség és telik meg leked erővel. Ez az a szoros kapu, amely előtt állasz. Vesd el tehát magadtól minden tudományodat és bölcseségedet, mindazt, amit

a tudós iskolákról hoztál magaddal és lépj mint szegény, kegyelmet kérő bűnös a mindentlátó Isten elé! S valld meg s mondd meg másoknak is, ki és mi vagy! Prédikáld beteggé a magad lelkét, ami akkor történik, ha tanítasz, szólasz a szent dolgokról, igyekszel vígasztalni a megszorodottakat, megvilágosítani a vakokat, fölébreszteni az alvókat. Meglásd, egyszeriben megtapasztalod, hogy a lelked telve van tisztátalansággal, hitvány giz-gazzal. S akkor aztán rád szakad az a szenvedés és fájdalom, amely arra késztet, hogy ahhoz menekülj, aki egyedül gyógyíthat meg, vagy pedig végkép hatalmába kerít a lelki halál. Épen a már fölébredt pap áll ez előtt a vagy-vagy előtt. S légy kész arra a megalázkodásra is, hogy megnyisd szívedet parasztjaid előtt, ne mentegsd magadat, ismerd el, hogy a bűnök micsoda fészke rejtőzik papi köntösöd alatt! Ha ellenben jobbnak, szentebbnek ítéled magadat másoknál, ha szerinted a te világosságod több fényt ad, mint a másoké, titkos gyötrelmem vesz állandó lakozást lelkedben, lelki ismereted szemrehányásai nem hallgatnak el s a lelkedbe ereszkedő keserű gyökérből kihajt az álszenteskedés és a hazug léleknek egyéb gyümölcsei.

Ez igaz. Malmbergnek el kellett ismernie. Ilyen ő. Minden vonás egyezett, minden vonást ismert, noha sohasem tudta magának megmagyarázni ezt a sajátságos állapotot s még akkor sem merte volna más előtt felfedni, ha szóval számot tudott volna adni róla. Erre gondolt most, amint Pált hallgatta, az asztalra könyökölve, fejét tenyerébe hajtva.

Olyan volt, mint a beteg, aki most került az orvos kezébe, mint a gyermek, aki édes apja térdén ül, még jajgat, sír ugyan, de már csöndesedni kezd.

Igen, ez volt az ő bűne, ez volt az ő titkos nyugtalanságának gyökere... Magasan, a többiek fölött állt, azt tartotta, hogy már jobb a többieknél, parancsokat osztott, rendelkezett, ahelyett, hogy gondozta, támogatta volna a bűnösöket, nyomukba járt volna, ha kell, kérő, ha kell, zabolázó szóval.

— Az Úr talentumokat bízott reád, — folytatta Pál, — és a talentumokkal együtt járnak a veszedelmek és a nagy kísértések. Sohase feledkezzél meg a magad gyarlóságáról és ne únj rá a koldús mesterségére! Egymagadban semmire se mégy, képtelen vagy bármire is, a magad erejében sohasem lehetsz igehirdetővé. Mindent az Úrtól kapsz: a benne való hitet, hogy ne kövesd az értelméd fondorkodásait, a bűnösök iránt való szeretetet, hogy könyörületességre indulj irántuk, hogy öledben hordozd, dédelgesd őket. Óvakodjál attól, hogy szentté, a hitnek valami hősévé

akarj lenni! Engedd, hogy az Úr Lelke csöndben végezze munkáját és benn szíved rejtekében gyarapítsa hitedet! S maradj meg ebben, maradj szegény, nyomorult és mezítelen a te Urad előtt! Ez a lelki élet titka, ez a rejtett bölcsesség...

Malmbergnek úgy rémlett, hogy Pál ma teljességgel más ember, mint amilyennek előző nap mutatkozott a parókián. Valósággal jól szemügyre kellett vennie, hogy ugyanazt az embert látja-e csakugyan, annyira különbözött attól, akivel tegnap volt dolga. A hangja sem ugyanaz volt, a tekintete, a járása, egyetlen mozdulata sem... Ha nem tudta volna, hogy ugyanaz az ember, azt hitte volna, hogy valaki más.

De talán ő benne magában történt valami változás, az ő lelkében, az ő indulatában? Az Úr szolgálatában forgolódott ugyan, de a valóságban a maga akaratát követte. Úr volt, hiába, nagy úr, noha külsőképen elszakadt az urak társaságától. Eddig magasan fönn járt az emberek fölött, fölemelt fejjel, a maga dicsőségét keresve. De most rá kell lépnie arra az útra, amely lefelé vezet. Mint szegény bűnösnek a bűnösök seregéhez kell csatlakoznia, hiszen ő az első a bűnösök között, ő a fölébredtek között a leggyarlóbb...

Az éjszaka homálya már eltűnt a szobából és a falakat s a padló deszkáit előtötte a hajnal pírja. Hosszú ideig csönd volt Pál szavai után, olyan csönd, amely telve volt szentséges hangulattal, amikor mindenki tudja, hogy egyedül van Urával s a lélekbe titokzatos békesség és öröm árad.

Malmberg végre fölkelt s indulni készült. Szótlanul kezét nyújtott Pálnak.

— Még ne! Még nem mehetsz, — szolt Pál s könny csillant meg szemében. — Hát elválhatunk imádság nélkül? Az Úr nagy kiváltságot adott az övéinek: színe elé járulhatnak egyazon lélekben. Imádság által nyerik el mindazt, amit elnyerhetnek, a hitet és a lélekben való egységet, a békességet és az egymás iránt való szeretetet, imádság nélkül viszont semmit sem kaphatnak.

Térdre ereszkedett a pad mellett, kezét összekulcsolta s hangja tisztán, gyermeki bizodalommal csendült meg a csöndes, tágas szobában:

— Mindenható Isten, Jézus Krisztusnak Atyja! Hálát adunk neked azért, hogy nagy bűnösök közeledhetnek hozzád, aki szent és igaz vagy. Hajtsd hozzánk füledet, amikor újra hozzád jövünk s elédbe hozzuk a magunk nyomorúságát, bűneit, nagy tehetetlenségét! Te váltottad meg lelkünket a haláltól és ítélettől. Dicsőítsd meg ezt a kegyelmedet és művedet a mi szegény lelkün-

kön is! Segíts, hogy egy lélekben szolgáljunk neked és szeressük egymást! Emlékezzel meg kegyelmedben erről a gyülekezetről, ennek fiatal lelkipásztoráról, a megfáradott, bűneik terhe alatt gyötrődő fölébredtekről mind Savo és Karjala földjén! Hallgasd meg imádságunkat Jézus Krisztus érdeméért!

Mint az alvajáró, úgy ment ki Malmberg az udvarra. Szíve csordultig telve volt boldogsággal és békességgel. A messze elterülő szántóföldek fölött akkor kelt föl a nyár-eleji nap. Korongja nőttön-nőtt és fényességet, meleget sugárzott. Lépésben hagyta menni lovát és elmerült a maga boldogságába, a maga gyönyörűséges gondolataiba, amelyek jöttek, mentek s amelyeknek mindegyike fényt hozott számára, az új életnek egy-egy ragyogó sugarát.

(Vége következik.)

Minden évben énekeljünk erősebben a hálaéneket, hogy mindjobban meg-sokasodjék általa a hála s mind inkább kevesbüljön a sóhaj. S akkor növekedik majd a hűség is.

*

Lehetetlen, hogy egy ember Jézus napfényében fürdesse arcát anélkül, hogy az sugárzó ne legyen.

*

A bűnök mindig adósságok és az adósság ránk nehezedik mindaddig, míg ki nincs fizetve. A kegyelem forrása, amelyik felülről ömlik, végtelenül gazdagabb és hatalmasabb, mint bármiféle nyomorúsága a bűnnek.

*

A kegyelem megvidámit, a kegyelem bizonyossá tesz. S mivel ugyanezt a kegyelmet reméled mások számára is, amelyben te magad állsz, azért nem szabad róluk sohasem lemondanod.

*

Gyakran történik, hogy az Úr nem tehet mást, mint elvenni tőlünk a leg-szeretettebbet, hogy Ő Maga legyen a mi egész örömünk és kincsünk.

*

Azt remélem, hogy még az örökkévalóságban is talállok örömteli munkát azok között, akik az evangéliumot még nem hallották.

(Bodelschwing Frigyes.)

A teológiai konferencia [valóban *esemény* volt és *élményt* jelentett. Nagyhatású volt a múlt évi előző konferencia is, de a mostaninál határozottan fokozódást éreztünk. S ez különösen az *aktualításban* jelentkezett. Korunk szellemi válsága állt a konferencia tengelyében s ez ma már mindenki problémájává lett. Egyházi hetilapjaink részletesen ismertették a konferenciát, így e helyett inkább részletesebben közöljük a konferenciából a közérdeklődésre véleményünk szerint leginkább számottartó két előadást (l. 128 lapon). A konferencián Dr. Deák János dékán megnyitó beszéde után D. Kovács Sándor az Agostai Hitvallás Apológiájáról tartott emlékbeszédet. Ezután következtek az előadások: D. Dr. Pröhle Károly: „A saecularismus, mint világlejenség” és „Korunk szellemi válsága és a teológia.” D. Dr. Raffay Sándor: „A protestantizmus világhelyzete.” Lic. dr. Karner Károly: „Az erkölcsi élet válsága.” Németh Károly: „A szociális válság.” Dr. Böhm Dezső: „A nevelés, mint világprobléma.” Dr. Deák János: „A tizparancsolat szociális jelentősége.” D. Geduly Henrik: A magyar protestantizmus helyzetképe.” Dr. Kiss Jenő: Korunk válsága és az egyes ember.” D. Kapi Béla: „Egyházunk feladatai a válsággal szemben.” Ezenkívül vettettképes külmisziói előadást tartott dr. báró Podmaniczky Pál: „A dzsagga misszió” címen. Az előadásokat élénk eszmecserék követték.

Hálát adunk az Úrnak ezért a konferenciáért, mely egyházunk életszükségletté vált megújulásának egyik hatalmas indító tényezőjévé lehet. Hálásak vagyunk azért a gyakran és erősen kicsendült hangért (D. Dr. Pröhle Károly, Németh Károly, Hamar Gyula, stb.), amely vertikális síkba kívánja állítani nemcsak a szavakat, de az egész életünket is, hogy alkalmas eszközeivé válhassunk az Úrnak a horizontális síkban: az aratásra ma is, sőt ma fokozottan és sokfelé érett munkamezőkön! Gyakran zajlott az eleven élet a konferencia termében, ezt kérjük a jövő konferenciáktól is!

A farizeizmus a cserkészletben. A cserkészlapokban nem hallunk erről. Pedig van farizeizmus a cserkészletben. Minél mélyebben ismerjük meg az embereket, annál inkább látunk tisztán, látjuk a bűn uralmát, s minél eszményibb valamely cél,

annál kirívóbban látszik ez. A cserkész-eszme szembetalálkozik az egyes cserkészekben a bennük lakó bűnnel. Ezért van az, hogy nem tudnak megfelelő erővel beleállni az eszme szolgálatába, ezért mond csődöt az akarásuk. S aztán hirdetik tovább az eszmét, erőlködnek, és — lepezik a valóságot. Ha őszinték vagyunk, be kell látnunk, hogy a cserkészletben: csalódtunk saját magunkban! Nem az igazi mérőszinőr mellett építettünk s minden ferde építmény hova-hamarább ledől a maga súlya alatt. A cserkészlet egyre inkább melldőngötte hirdette a maga eszméit, de a valóság mind messzebb hullott ettől. Parancsnok parancsnok előtt is sok esetben és nagy mértékben vált farizeussá. „Fehérre meszelt srokat” látunk mindenfelé. Nem a cserkészlet — mint eszme, nevelőeszköz — a hibás ebben, de az egyesekben, az embereken lakozó bűn.

*

A cserkészlet nem öncél, de jó eszköz, módszer, hogy a testi-lelki élet ifjúkorának küzdelmein átsegítsen. Vegyük észre ezt a módszert jelentőséget s ne olyan intézményt lássunk a cserkészletben, amelyben bizonyos polcra juthatunk s ezen befejezték, tökéletesek vagyunk.

Világnézet nem lehet a cserkészlet. A keresztény világnézetnek lehet csak eszköze. A törvény, fogadalom s betartás nem lehet végcél, nem lehet az élet non plus ultrája. Folytonosnak kell lenni a fejlődésnek az életünkben mind halálunkig.

Módszert jelentőségéről feledkezett el a cserkészlet, azért jutott belé a farizeizmus. Jobbá lenni: ezt akarunk kell; de ne másoknál, hanem magunknál akarjunk egyre jobbá lenni Krisztusnak az erejével.

Az orvosság: örök reformációra van szükség a cserkészletben is. A mai próbapontok is reformokra szorulnak, sőt a törvény megfogalmazása is, minél inkább az evangélium világításában nézzük őket.

Van olyan munkaközösség, amely ilyen irányban igyekszik haladni. Az *Ichthys* cserkészlet, amely az evangéliumon igyekszik fölépíteni a cserkészletet. S a Jézus Krisztusonkiül más fundamentum nem vette-tett! Ő az örök mérőszinőr is, nélküle minden építmény ferde és ledőlésre kár-hozott.

K Ö N Y V • F O L Y Ó I R A T

Dr. Hegedüs József: A szintétikus jogbölcselet vázlatja. Budapest 1930.

A mai egyéni, társadalmi és világválságból kivezető megoldást nagyon sokan az életnek csak a felületén keresik. Az őszinte koponyák és szívek azonban kénytelenek meglátni, hogy itt most csak a keresztyén-ség építhet hidat egy tisztább, jobb holnap-hoz. Egy mélyebb, következetesebb keresztyén-ség azután létrehoz majd egy igazabb jogrendet, társadalmat. Dr. Hegedüs József a jogéletnek és jogbölcseletnek multját és jelent komolyan nező munkásai közé tartozik. Önálló rendszerében érinti a magán-jognak, közjognak, általában az egyetemes életnek minden kiáltó visszasságát. Az az érzésünk, hogy kereső szeme előtt még nem ragyogott fel Krisztus sok mondanivalója lenyűgöző erővel, de egészen biztos, hogy előbbre vitte a magyar jogfilozófiát többek közt széleskörű problémalátásával. Pl. „A görög bölcselet, a görög társadalmi utópia és a római állam- és jogeszmé ma is eleven hagyatéka, tevőleges ereje, egységes frontvonal a III., a keresztyén birodalommal szemben. A keresztyén-ség lagmélyebb értelmének és profán életünk lényegének ellentéte ebben gyökeredzik. Ez az ellentét legjobbjaink szívét keseríti, de kiküszöbölésének gondolata még nem jutott el a fejkig.” Luthernek a szabadakaratról szóló munkáját nagy elismeréssel emlegeti, de jellemző szempontjaira a következő mondat: „A szabadságról értekező Luther érdemeit lerontja az egyetemes uralom hitbéli egy-ségalapját megbontó Luther.” Nagyon örülhetünk könyvében található ilyen bizony-ságtevéseknek: „A mai kultúr típus elhal-ványulása nem a kérélhetetlen evolúció diadalát jelenti a történelmi keresztyén-ség felett.” „Krisztus elgondolása az isteni kegyelem által megújult emberről él, hat, küzd és diadalmaskodik ma is.” Minden figyelmet és elismerést megérdemel Dr. Hegedüs József tudományos munkája, amely szociológiai, logikai és pszichológiai alapvetésből áll. Nagy érdeklődéssel várjuk a második kötetet.

Karácsony Sándor: Leckék a leckéről. Budapest, 1931. Az Erő kiadása. 88 lap.

Két esztendővel ezelőtt érdekes című könyv jelent meg: „A tanulás mesterfogásai.” (Lásd II. évf. 5. szám). Ennek

folytatásaképen írta meg Karácsony Sándor most ezeket a leckéket.

Vártuk ezt a folytatást!

Az első könyvben eljuthat a diák tudatlanságának beismerésére, s eljuthat a Bibliáig, amely a „diákok számára is az élet könyve” (213 l.) és az egyetlen tanácsadó. Ebben a második kis könyvben már tovább indulhat, — feltéve, hogy csakugyan „Isten nagyobb dicsőségére” akar ezután tanulni és az „életet” akarja tanulni: Tovább indulhat az igazi diák-ideál útján. Hogy hogyan kezdjük el? Erre adnak útmutatást: praktikus tanácsokat ezek a leckék.

Ne muszájból és ne vakon tanulj, hanem érdeklődésből, hiszen mindenben van valami érdekes. Aprózd fel, de ne aprózd el a tudnivalódat. A tanultakat az életteddel hozd összefüggésbe. Egyéni módszered szerint tanulj: ahogyan neked a legkönnyebb és legérdekesebb.

Ezek után az általános tanácsok után következnek a számtan, a földrajz, a természetrajz, a nyelvek, az anyanyelv és a hittan tantárgyaira vonatkozó tanulságok! Mi a céljuk; miért van rájuk szükség; mivel gazdagítják életünket; hogyan áld meg bennünket valamennyivel Isten teremtő és gondviselő atyai kegyelme.

Vártuk ezt a folytatást és nem csalódtunk benne. Mert ez a 12 leckéből álló kis „tanulási tanácsadó” azt sürgeti, amire a magyar diákságnak legégetőbben szüksége van.

Meg kell érintenie minden diák-szívet, mert az őszinteség szól belőle. Valami csodálatosan közvetlen viszonyba kerül az olvasó a szerzővel, aki minden takargatás nélkül, a saját életének a példáival nyúl bele a diák életébe, aki semmit sem kerülget, hanem konkrété rámutat a hibára és a helyes útra.

Meg kell ragadnia minden diák-szívet, mert atyai jóakarát és jóindulat beszél belőle. Látszik minden szaván a felelősség-érzet tudata és ennek visszhangra kell találni a diák lelkében. Mi is felelősek vagyunk magunkért és másokért.

És meg kell győznie minden diák-szívet, mert hosszú élettapasztalat szól belőle. Nem fantázia szülte és nem is elméletnek készült. A diáktanyák és diák-lelkek céltalan életének a látása az, ami formába öntötte ezeket a gondolatokat.

Végül csak ennyit: „Elsősőknek” szólnak ezek a leckék a leckéről. De nemcsak nekik. Mindazoknak, akik eddig Bábel tornyát építették, itt kell kezdeniök újra az elsősőknel, akár kisgimnazisták, akár érettségizők, akár egyetemi hallgatók, akár magas rangú tanárok. Mert Bábel tornyának építését „vagy előbb, vagy később abba kell hagynod!” És mi lesz akkor?! *Sch. L.*

Fiatl Magyarország. Esmék és elszánások. Irták: többen. II. kiadás. Budapest, 1930. A szerzők kiadása. 47 l.

Háborúban járt, forradalmat átélt és építéssel dolgozó férfiak mondják el hitvallásukat a magyar jövő nagy kérdésében. Őt fejezetbe foglalják. Fiatl, pozitív, egyetemes, mélyebb és cselekvő magyarság címen. Végül húsz pontban foglalják össze fejtegetéseiket, mint cselekvési normákat. Talán a legfontosabbak: a léhaságnak, cinizmusnak, a mindenből gúnyt-üzésnek, a semmit komolyan-nem-vevésnek, az elmélyedéstől való irtózás szemlének kiírtása. Imádkozó, Isten-ígéjét olvasó, egyházi közösségben élő, tökéletesbülni akaró élet munkálása.

Ez a kis füzet értékes azért, mert komoly, égető prolemának néz bátran a szemébe. De alaphiánya, hogy az ős-magyar egyetemes-akarás okát, a *bűnt* nem a maga rettenetes valóságában látja. Pedig amíg ez a fölismerés — a saját bűneink felismerése — katasztrófális erővel nem hatja át egyenként a lelkünket, addig nincs megújult élet. A többi hiánya a füzetnek ebből folyik. Ezért nem látja eléggé a kereszt kegyelmét, a kegyelmi idő végzetes tényét, a kegyelemért való könyörgésnek: az imádságnak s ezzel szerves kapcsolatban az Igében, a Krisztusban való *tényleges* életnek a szükségét sem. Más útja pedig nincs a magyar föltámadásnak, a magyar fa más-ként kivágatik és a tűzre vetik. Az idők jelei szerint: igen hamar! *T. J.*

Fiatl magyarság. (Fodor Ferenc szerkesztő, Sik Sándor, vitéz Faragó Ede főmunkatársak. A Magyar Cserkészférfiak lapja, Budapest 1931.)

Egy új cserkész folyóirat címe ez. Folytatása a fentebb ismertetett füzetnek. Lehet-e jövője? Kell, hogy legyen, mert amit maga elé célul tűzött ki, az már maga a jövő. Irányítója akar lenni ez az írás mindenki-nek, aki magyar, aki lelkén viseli a magyar holnapot. Hív mindenkit, hogy szóljon.

Probléma-feltevő és megbeszélő hely akar lenni minden magyar kérdésben. Szólni akar a diákhhoz, a munkásifjúsághoz, a szellem és kenyér, úr és paraszt problémáiról. Szólni akar mindenről, ami a fiatal magyarság dolga. Egységet akar!

Mind ennek csak örülni lehet. Igen sajnáljuk azonban, hogy a lap egy felekezettnek az eszmekörében mozog. Bizonytal nem szándékosan van így, azonban ezzel nem változik az a tény, hogy ez nem szolgálja a magyar egyetértést. Hiányát érezzük a magyar cserkészletben itt is olyan protestáns vezetőknek, akiknek a lelke az evangéliumot sugározza s akiknek a Krisztussal való közössége a felekezettek közti Krisztusközösségnek is igazi szolgája lehet. Várjuk ezt, mert hitünk szerint a magyar cserkészletnek minden felekezeti Krisztus-hívó terrénumának kell lenni egyenlőképpen. Ezzel a várakozással és reménységgel köszöntjük a „Fiatl Magyaróság”-ot. *Nth.*

Sallay István: Jer haza! Szerző kiadása 28. l.

Már annyiszor hallottuk és mégis újra meg újra szükség van Atyánk hívó szavára: Jer haza! Mert a tékozló fiú: mi vagyunk. Nézzük meg hát, milyen utat tett meg a tékozló fiú az atyai háztól az atyai házig (Lk. 15, 11–24.).

Elindul a *maga útjain*. Nem bánja merre viszi festett álma, csak kellemes legyen! És el kell jutnia az üres szörnyek, a megcsúfolt életnek, az életundornak a vályújához. „Elindulni hódítónak — és megérkezni koldusként!” — ez a kezdet. És nincs kit vádolni tudni szörnyű jussáért. Reá szakad a felelősség terhe és feltör lelkéből a bűnbánat: „Vétkeztem! Nem más — én vétkeztem.” Kétségbeesett pillanat ez a *bűnbánat útján*, de ez vezethet csak a kegyelem felé. És rálép a *hazafelé vivő útra*. Nem fél az Atyával való találkozástól, mert tudja, hogy az Ő szeretete a Golgotha irgalma és Jézusnak érette megnyílt sebei várják. És haza kerül. *Otthon van*. „Senki és semmi nem változott meg körülötte s hogy mégis oly boldog, neki kellett *teljesen* megváltozni.” Most már tudja, hogy otthon lenni — öröm, békesség, gond nélküli élet és örökkévaló reménység, hogy „eltétetett nekem az igazság koronája”.

„Elvesztett fiú oh jój, oh jój haza!”
Sch. L.

Luther hét bűnbánati zsoldármagyarázata kis traktátusokban jelenik meg. Az első már kapható. (Harangszó kiadóhivatala Győr, II. Petőfi-tér 2.)

Szerkesztésért és kiadásért felelős: *vitéz Sréter Ferenc.*

Nyomatott Székely és Társa könyvnyomdájában, Sopronban, Várkerület 66.

T H E O L O G U S É L E T

Egyetemünk pécsi tanárai ismét tartottak előadásokat fakultásunkon s érdekes bepillantást adtak tudományszakjaik műhelyébe. *Dr. Holub József* (ápr. 16—17.) „a magyar rendiség“ történetét ismertette, *dr. Pekár Mihály* (máj. 1—2.) „az élettan alapvető módszereiről“ tartott lebilincselő előadásában az anatómia és fiziológia módszereiről szólt s ennek kapcsán a halló és egyensúlyozó szervet és a lélegzést is tárgyalta. *Dr. Reuter Camillo* (máj. 2.) „az idegességről“ c. előadásában a gyermek-, serdülő- és felnőtt kor öröklött és szerzett idegességét ismertette s az „*elmebajosokról*“ s gyógyításukról vetítettképes előadásban adott történeti áttekintést. Az előadások nagy hallgatóságot vonzottak, noha későn, erős tanulmányi időben kerülhetnek csak sorra. Hálásan köszönjük mindegyiket s örömmel várjuk a folytatást!

A Magyar Evangéliumi Ker. Diákszövetség (Pro Christo) márc. 28—31.-én Gödöllőn tartotta meg szokásos tavaszi vezető-konferenciáját. Bibliakörökben indult meg s esti áhítattal végződött mindhárom napnak a munkája; közösen vettek úrvacsorát a résztvevők most is. A konferencia centrális gondolata a „*Diákmisszionárius*“ volt. Az előadások: Vitéz dr. Csia Sándor: „Békességünk.“ Dr. Major László: „Az engedelmes élet.“ Dr. Karácsony Sándor: „Diákmisszionárius“ (eszmecserebevezetés). Dr. báró Podmaniczky Pál: „Harcaink.“ Dr. Hilscher Rezső: „Diákszövetségünk és a szociális kérdés gyakorlati megoldása.“ Dr. Vass Vince: „Kegelemben való élet.“ Gazdag áldás volt ez a konferencia a résztvevők számára és sok oly lelki indítást adott, amelynek életté erősödéséért buzgó szívvel kell imádkoznunk.

J. O.

Az Ifjúsági Kör máj. 13.-án tartotta évzáró közgyűlését s megválasztotta a jövő

évi tisztikart. Az elnökválasztás után lelkesen köszöntötte a Kör az új elnököket: *Kádár Gyula* III. é. hallgatót, lapunk egyik szerkesztőjét, aki az elnöki szék elfoglalása után Isten igénjén át őszinte testvéri szeretet szavait fonta az Ifjúság köré és hálásan köszönt el a búcsúzó negyedévesektől, főként pedig a régi elnöktől: *Keken András*-tól. Az új tisztikar többi tagjai: *Mórotz Sándor* III. é. h. alelnök, *Jagyugy Pál* II. é. h. titkár, *Rónay Zoltán* II. é. h. jegyző, *Farády Mihály* III. é. h. pénztáros, *Schád Ottó* III. é. h. ellenőr, *Lingsch László* III. é. h. könyvtáros, *Ladila György* III. é. h. laptáros, *Joób Olivér* II. é. h. karmester.

Cserkészcsapatunk körében járt s „A farizeizmus a cserkészeten“ címen előadást tartott *Ittész Mihály* győri vallásnár, cserkészparancsnok. Az élénk figyelmet keltett előadás vázlatát „*Krónika*“ rovatunkban közöljük.

A szigorlatok első része máj. 12—13.-án folyt le, az alapvizsgálatoké pedig 11.-én. Valamennyi szigorlati dolgozatot elfogadta a bizottság. 25 hallgató szigorlatozik s 27 alapvizsgázik. A szigorlatok jún. 17—20.-án, az alapvizsgák pedig jún. 2.-án fejeződnek be.

A finn-ugor kongresszuson, — mely Helsinkiben jún. 15.-én kezdődik — egyetemünkről *Sztehló Gábor* IV. é. h. vesz részt.

Áprilisi számunkban a 104. oldal utolsóelőtti bekezdésébe értelemzavaró sajtóhiba csúszott be. A „*hazament*“ szó utáni pont törlendő s így a „*hüség*“ szó kis betűvel folytatja a mondatot.

A klotildlígeti theologus-konferencia aug. 26—29.-én lesz. Közelebbi tudnivalókat lapunk következő számában ismeretjük.

Tahiban a főiskolás konferencia jún. 30.—júl. 7.-én lesz. Közelebbi tudnivalók a hátsó borítéklapon.

Van-e még evangélikus család Luther Nagykátéja s az Ágostai Hitvallás nélkül?

(Együttes áruk a kiadóhivatalban előfizetőink részére portóval együtt 2'20 P.)

Luther első bűnbánati zsoltármagyarázata megjelent! Kapható a „*Harangszó*“ kiadóhivatalánál Győrött (II. Petőfi-tér 2).

Evangelizáló konferenciáját felnőttek részére jún. 24—26.-án tartja a „Fébé” *Evang. Diakonissza Nőegylet Klotildiligetén*. 24.-én délután 5 órakeret szeretetvendégséggel és bibliamagyarázattal kezdődik a konferencia. *Előadások* 25.-én: A keresztyén ember mindeneknek ura — a hitben. A földi javak elégtelensége. A keresztyén ember mindennek szolgája — a szeretetben. A lelki javak elégsége. 26.-án: Az irgalmas Isten. Az irgalmatlan ember. A kereső Isten. A hazatalált ember. Közelebbi tudnivalókat készséggel közöl a „Fébé” Diakonissza Anyaház: Budapest I., Hidegkúti-út 123/a.

A leánykonferencia aug. 17.—19.-én, a **fiúkonferencia** pedig aug. 20.—22.-én lesz Klotildiligetén az ifjúságot érdeklő kérdésekről. **A lelkes és teológus konferenciák** aug. 24.—29.-én következnek. Az augusztusi konferenciákról *közelebbi tudnivalókat lapunk június júliusi számában* közlünk.

Tanítókonzferencia. A „Fébé” *Evangelikus Diakonissza Nőegylet* tanítók részére júl. 6—8.-án konferenciát tart Klotildiligetén. Program: 6.-án d. u. 5 órakeret szeretetvendégség és megnyitó, majd írásmagyarázat. 7.-én: Reggeli áhítat. *Előadások*: „Milyen hatásoknak van kitéve a gyermek?” „A gyermek fegyelmezése.” „A vasárnapi iskola évi anyagának egyöntetű tanítási terve” (összekapcsolva egy mintatanítással). „A nevelés legfontosabb tényezője.” Az előadások megbeszélése. Esti áhítat. 8.-án: Reggeli áhítat. *Előadások*: „Az iskolai nevelés igazi hygiénája.” „A tanító felelőssége.” „Honnan meríthet a tanító erőt?” Beszámoló. Akik már merítették onnanfelülről való erőt a klotildiligeti konferenciákon, azok tudják, hogy mennyire az egész földi és az örökéletre is szóló áldás lehet az ottani lelki elcsöndesedés. *Kérjük lelkeszeinket, olvasóinkat, ajánlják ezt a konferenciát a tanítói kar figyelmébe!* Klotildiliget az esztergomi vasútvonal mentén Pesttől egy órányira igen szép vidéken fekszik, az összeköttetés nagyon jó. Napi szállás és ételmezés 3 P.-be kerül. Jelentkezni Krug Lajos orsz. evang. tanítóegyesületi elnöknel (Sopron, Ferenc József-tér 10.) és a „Fébé”-nél (Bpest I. Hidegkúti-út 123/a.) lehet.

Az Országos Ifjúsági C. E. Konferencia ez évben Cegléden aug. 15.—18. lesz.

Programja a következő: I. 1. Örökség, amelyet nem utasíthat vissza (A bűn), 2. Örökség, amelyet választhat (Az új élet); II. *Tűzek*: I. Vágyak tűzében, 2. Csálódások tűzében, 3. A lelkiismeret vádolása tűzében, 4. Tisztító tűzek, 5. Tűz, mely meg nem emészt; III. 1. Dávid, Isten harcosa, 2. A rettenthetetlen Dániel, 3. A

szomjaslelkű Mária. A konferenciái vasárnapjának délelőttjén a református és evangélikus templomokban konferencia istentiszteletek lesznek, a református templomban evangélikus és az evangélikus templomban református igehirdetővel. A konferencia végén közös úrvacsora ünnepély lesz a református templomban.

A konferencia előadói: Czeglédy Sándor, Nyáry Pál, D. Br. Podmaniczky Pál, Turóczy Zoltán, Szőnyi Sándor, Kello Gusztáv, Józsan László, Ecsedy Aladár, dr. Illyés Endre, Nagy István, Hulvej István, Sallay István, Wolf Lajos és Vargha Tamás.

Minden reggel csoportos bibliatanulmányozás közösen megállapított vezérfonal alapján. A délutáni előadások előtt pedig közös áhítat a konferencia helyén. A konferencia jelszava ugyanaz, ami a mozgalom jelszava: Krisztusért és az Egyházért.

A konferenciára vonatkozó minden érdeklődésre készségesen és azonnal válaszol Czákó Jenő, ref. vt. lelkes, Cegléd, Széchenyi-út 26.

A „Pro Christo” Diákszövetség (M. E. K. D. Sz.) közismert *nyári konferenciáját* jún. 30. estétől júl. 7. reggelig tartja *Tahiban*. — **A program:** Reggelenként: *bibliakörök* („Szolgálat”) és *áhítat*. *Reggeli előadások* (Az én bűneim. A személyes élő Isten. Az imádság — az Ige mint élet-tényező. Krisztus személyisége.) — D. e. 11:30—1. **„Fiatall magyarság” előadás-sorozat eszmecsere** (pozitív-, egyetemes-, mélyebb-, cselekvő magyarság; a kisebbségi diákság helyzete; leányok: a bibliakör a diákmunkában (5.-én). — D. e. 5:30—7. **Eszmecsere**. *Fiúk*: harc a szent életért; küzdelem a pénzért; harc a társasági életben. *Leányok*: Örök Éva. Safira. Ime, az Ur szolgáló leánya. Közösen: ker. diákmozgalom. *Felekezeti gyűlés*. *Úrvacsora* (6.-án). — Este 8:30—9:30 *tábor*, előadás. **Tudnivalók:** *Részvehetnek* egyetemi-főiskolai hallgatók, középiskolák, s tanítóképzők két felső osztálya, szeniorok. **Közös indulás:** bpesti Eötvös-térről jún. 30.-án d. u. 14:20 hajóval. Megközelíthető a Pálffy-térről helyiérdekű vonattal is. **Költség:** összesen 2:50 P rendezési s napi 2 P elátási díj (az ellátás elsőrendű! Szerk.); a 2:50 P csekklapon jún. 15.-ig beküldendő (42.388 sz. M. E. K. D. Sz. Bpest IX. Üllői-út 19. II. 4.). 33% utazási *vasuti kedvezményre* számítani lehet a jelentkezőknek. **Felszerelés:** Meleg takaró, lepedő, evőeszköz, tányér, 3 dl. pohár vagy bögre, toilette-cikkek, felöltő (az esték hűvösek). Biblia! Zeneszerszám, fürdőruha, sporteszköz. — A táborban: büffé, iratterjesztés van. Tábori fegyelem. Átmeneti *pesti szállás* kapható a Hársfa-u. 59/b. sz. Diákotthonban előzetes jelentkezés esetén.